ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ - ОЛИЙ БАХТ

OZBEKISTON KASABA UYUSHMALARI FEDERATSIYASI

FEDERATION OF TRADE UNIONS OF UZBEKISTAN

ИШОНЧ

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

12 Март, пайшанба 1998 йил №29 (531)

Сешанба, пайшанба ва шанба кунлари чиқади

УШБУ СОНДА:

ШАРТНОМАВИЙ МУНОСАБАТЛАРДА МАСЪУЛИЯТ — ДАВР ТАЛАБИ — 2-бетда

ИМОНИНГИЗДАН АЙРИЛМАНГ! — 3-бетда

УЗОҚ УМР КЎРИШ ГЕОГРАФИЯСИ — 4-бетда

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг

ҚАРОРИ

Ҳарбий ва муқобил хизматнинг белгиланган муддатларини ўтаб бўлган шахсларни Қуролли Кучлар, чегара ва ички қўшинлар сафларидан захирага бўшатиш ва фуқароларни муддатли ҳарбий ва муқобил хизматга навбатдаги чақириш тўғрисида

«Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида» ва «Муқобил хизмат тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ Вазирлар Маҳкамаси **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. Ҳарбий ва муқобил хизматнинг белгиланган муддатларини ўтаб бўлган шахслар Ўзбекистон Республикасининг Қуролли Кучлари, чегара ва ички қўшинлари сафларидан захирага бўшатилсин.

2. 1971-198О йилларда туғилган, чақириқ муддатини узайтириш ҳуқуқига эга бўлмаган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари 1998 йилнинг апрель-май ойларида муддатли ҳарбий ва муқобил хизматга чақирилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 1О март.

МИЛЛАТЛАРАРО ҲАМЖИҲАТЛИК-ЮТУҚЛАРИМИЗ ГАРОВИ

Бирлик ва ҳамкорлик, мамлакат равнақи, эл-юрт маъмурчилигини таъминлаш мустақил Ўзбекистонда яшаётган 127 миллат ва элатлар вакилларининг олий мақсадига айлантирмоқда. Барқарорлик ва миллатлараро ҳамжиҳатлик муҳити демократик ҳуқуқий давлатни барпо этиш режаларини босқичма-босқич рўёбга чиқариш имконини бераётир.

Миллий маданий марказлар, айниқса, Ўзбекистон республикаси Байналмилал маданий марказининг серқирра фаолияти мана шу барқарорлик ва миллатлараро ҳамжиҳатликни мустаҳкамлашга, унинг янги-янги қирраларини намоён этишга қаратилган.

Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси кенгашида куни кеча бўлиб ўтган «Давра суҳбати»да мана шу масалалар теварагида фикр юритилди. Давра суҳбатини Федерация Кенгаши раисининг ўринбосари Зоир Қодиров олиб борди. «Касаба уюшмалари ва миллий маданият марказларининг Ўзбекистонда истиқомат қилаётган халқлар ўртасида дўстликни мустаҳкамлаш борасидаги ҳамкорлиги тўғрисида» Байналмилал маданият маркази директори Карим Расулов ва Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши раисининг ўринбосари Озода Муҳиддиноваларнинг маърўзалари тингланди.

Давра суҳбатида «Халқ бирлиги» ҳаракати Марказий Кенгашининг консультанти Владимир Судоргин, рус миллий маданият маркази раиси, Ўзбекистон Республикаси Олий мажлисининг депутати Сергей Зинин касаба уюшмалари Бухоро вилоят кенгаши раисининг ўринбосари Шаҳодат Ихтиёрова, қозоқ миллий маданият маркази раиси Турсунмат Холбоев, «Тошкент трактор заводи» Давлат-акциядорлик бирлашмаси касаба қўмитаси раиси Наримон Саъдуллаев, касаба уюшмалари Андижон вилоят кенгаши раисининг ўринбосари Козим Турдиалиев ва бошқалар бу ишни янги сифат даражасига кўтариш вазифалари юзасидан фикр алмашдилар.

Давра суҳбати иштирокчилари Байналмилал маданият маркази билан Федерация кенгашининг ўзаро ҳамкорлик тўғрисидаги шартномаси лойиҳасининг асосий йўналишларини ишлаб чиқдилар. Бу шартномани яқин фурсатда имзолаш мўлжалланмоқда.

Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши Матбуот ва ахборот шўъбаси.

Суратда: «Давра суҳбати»дан лавҳалар, Р. Галиев олган суратлар.

ЕТТИ ИҚЛИМ НАФАСИ

Сербиянинг Косово вилоятида мотам кунлари давом этмоқда. Маълум бўлишича, Косово маркази Приштина шаҳрида исёнкор албанлар ҳамда серб полицияси ўртасида бўлган тўқнашувлар оқибатида 50 дан ортиқ киши ҳалок бўлган. Косово албанлари Сербия сиёсатига қарши намойишлар ўтказишда давом этмоқдалар.

* * *

Индонезияда президент Сухарто ваколатининг узайтирилганига қарши намойишлар бўлиб ўтмоқда. Маълумки, Индонезия президентлигига янги муддатга сайланган Сухарто бу лавозимни 32 йилдан бери эгаллаб келмоқда. Намойишчиларнинг фикрича, Индонезиядаги иқтисодий танглик Сухарто айби билан юзага келган.

* * *

Чеченистон президенти Аслан Масхадовнинг Буюк Британияга ташрифи давом этмоқда. Уни Буюк Британиянинг собиқ Бош вазири Маргарет Тэтчер қабул қилди. Учрашувда асосан Чеченистонда гаровга олинган икки инглиз фуқаросини озод этиш билан боғлиқ муаммолар кўрилган.

* * *

Америка Қўшма Штатлари ҳукумати Россия ва Латвия раҳбарларидан ўзаро можароларни зудлик билан бартараф этишни талаб қилди. Бу можаро Латвияда рус миллатига мансуб нафақахўрлар полиция томонидан шафқатсиз ҳайдаб юборилганидан сўнг юзага келган эди.

* * *

Покистоннинг Панжоб вилояти маркази Лахўр шаҳрида кучли портлаш рўй берди. Оқибатда 10 киши ҳалок бўлган, 80 га яқин киши жароҳатланган. Бомба Лахўр вокзалига кириб келган поездга жойлаштириб қўйилган экан.

* * *

Исроил пойтахти Тель-Авив яқинида Фаластин Мухторияти ва Исроил раҳбарларининг музокаралари бўлиб ўтди. Унда Урдун дарёсининг ғарбий соҳили ҳамда Ғазо минтақаси ўртасида икки томонни боғлаб турувчи йўл очиш масаласи муҳокама этилди. Томонлар мазкур йўлни очиш борасида бирор тўхтамга кела олмадилар.

Жаҳон ахборот агентликлари хабарлари асосида.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯВИЙ СУДИДА

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди. Унда айрим ҳуқуқий нормаларнинг Конституцияга мувофиқлигини ва уларнинг қўлланилишини текшириш тўғрисидаги масалалар кўрилди. Қуйида ушбу масалалар юзасидан суд қарорлари баён қилинмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 118-моддасини қўлланишнинг Конституцияга мувофиқлигини текшириш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 118-моддаси юқори даражадаги ҳисҳаяжон, ақлий зўриқиш, асаб танглиги билан боғлиқ, яъни алоҳида тусга эга бўлган ишлардаги ходимлар учун иш вақтининг қисқартирилган муддатини /ҳафтасига кўпи билан 36 соат/ белгилайди. Мазкур моддага мувофиқ, барча тиббиёт ходимлари меҳнати алоҳида тусга эга бўлган ишлар жумласига киритилган. Бироқ, Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги 113-сонли қарори билан тасдиқланган «Алоҳида тусга эга бўлган ишлардаги ходимлар рўйхати»да ҳафтасига иш вақтининг муддати 33 соатли бўлган фақат беш тоифадаги тиббиёт ходимлари кўрсатиб ўтилган. Шу сабабли амалиётда рўйхатда кўрсатилмаган бошқа тиббиёт ходимлари учун иш вақтининг муддатини белгилашда қийинчиликлар келиб чиқади. Меҳнат кодексининг 118-моддасини тушунишда бир хилликнинг йўқлиги илгари қисқартирилган иш куни ҳуқуқидан фойдаланиб келган тиббиёт ходимларининг иш вақти муддати узайишига олиб келган.

Конституциявий суд Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 118-моддаси мазмунидан келиб чиқиб, Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган «Алоҳида тусга эга бўлган ишлардаги ходимлар рўйхати»да кўрсатиб ўтилмаган тиббиёт ходимларининг ҳафталик иш вақти муддати бир ҳафтада 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас, деб ҳисоблайди.

«Давлат ижтимоий суғуртаси бўйича нафақаларни тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги Низом»нинг 17-банди 5-қисмининг Конституцияга мувофиқлигини текшириш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 38-моддасида ёлланиб ишлайдиганларнинг ҳақ тўланадиган дам олиш ҳуқуқи мустаҳкамланиб қўйилган. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 133-моддасига мувофиқ, барча ходимларга дам олиш ва иш қобилиятини тиклаш учун иш жойи /лавозими/ ва ўртача иш ҳақи сақланган ҳолда йиллик меҳнат таътиллари берилади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 39-моддасига кўра, ҳар ким қариганида, меҳнатга лаёқатини йўқотганда, шунингдек боқувчисидан маҳрум бўлганда ва қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда ижтимоий таъминот олиш ҳуқуқига эга. Меҳнат кодекси 285-моддасининг биринчи қисми вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақаси касаллик варақаси асосида ходимнинг ўзи касал бўлиши муносабати билангина эмас, балки у оиланинг бетоб бўлиб қолган аъзосини парвариш қилганда ҳам тўланишини назарда тутади. Бироқ, агар оила аъзосининг касаллиги ходимнинг меҳнат таътили даврида юз бериб, ходим дам олиш ўрнига, беморни парваришлашга мажбур бўлса, унга «Давлат ижтимоий суғуртаси бўйича нафақаларни тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги Низом» 17-бандининг бешинчи қисмига кўра, вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақаси берилмайди. Бундай вазиятда таътил ҳам ходим оиланинг бетоб бўлиб қолган аъзосини парвариш қилган кунлар сонига монанд узайтирилмайди. Шу тарзда меҳнат таътили даврида оиланинг бетоб аъзосини парвариш қиладиган ходимларнинг дам олиш ва ижтимоий таъминотга бўлган конституциявий ҳуқуқлари камситилади.

Конституциявий суд «Давлат ижтимоий суғуртаси бўйича нафақаларни тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги Низом»нинг 17-банди бешинчи қисмида назарда тутилган, навбатдаги ёки қўшимча меҳнат таътилидаги ходимнинг бетоб бўлиб қолган оила аъзосини парвариш қилиш учун нафақа олиш ҳуқуқини чеклаш Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мос келмайди, деб топди.

Уруш ногиронларига ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчи учун боқувчисини йўқотганлик муносабати билан нафақа олаётган оилаларга уй-жой майдони ва коммунал хизматлар ҳақини тўлашда имтиёзлар беришга доир айрим ҳуқуқий нормаларнинг Конституцияга қанчалик мослигини текшириш тўғрисида

Ўзбекистон ҳукуматининг 1981 йил 7 июлдаги 544-қарори билан тасдиқланган Низомга мувофиқ 1941-1945 йиллардаги уруш ногиронлари ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчи учун боқувчисини йўқотганлик муносабати билан нафақа олаётган оилалар уй-жой майдони 9 квадрат метрли норма доирасида бўлганда 5О фоиз миқдорида, 15 квадрат метргача бўлган ортиқча майдон учун эса бир ҳиссали миқдорда квартира ҳақи тўлашлари лозим эди. Бунда квартира ҳақининг пасайтирилган миқдори ишчи ва хизматчиларга оила эгаллаб турган бутун уй-жой майдони учун оиласининг ҳар бир аъзоси учун белгиланган 9 квадрат метрли норма доирасидаги ставкалар бўйича ҳисобланиши лозим эди.

Ўзбекистон Олий Совети Президиумининг 1983 йил 19 декабрдаги «Уй-жой кодексини амалга киритиш тартиби тўғрисида»ги Фармони билан республика ҳукуматига ўз қарорларини мазкур Кодексга мувофиқ ҳолга келтириш топширилган. Хусусан, уй-жой майдони нормаси 1О квадрат метр ҳажмида белгиланиши лозим эди, аммо бундай қилинмаган.

Ўзбекистон Президентининг 199О йил 7 майдаги «Улуғ Ватан уруши ногиронларига, қатнашчиларига, байналминалчи жангчиларга ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг оилаларига Улуғ Ватан урушидаги ғалабанинг 45 йиллиги байрам қилиниши муносабати билан қўшимча имтиёзлар бериш тўғрисида» 4-сонли Фармони чиқарилиб, фуқароларнинг кўрсатилган тоифалари 199О йил 1 июлдан бошлаб квартира ҳақи тўлашдан буткул озод қилингандан кейин ҳам коммунал хизмат ходимлари юқорида айтилган Низомга амал қилаверганлар.

МДҲ мамлакатларининг ҳукуматлари томонидан 1994 йил 15 апрелда тузилган 1941-1945 йиллардаги уруш қатнашчилари ва ногиронлари, бошқа давлатларнинг ҳудудидаги жанговор ҳаракатларнинг қатнашчилари, ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг оилалари учун имтиёзлар ва кафолатларни ўзаро тан олиш тўғрисидаги Битимга биноан, уларга квартира ҳақининг 5О фоизи миқдорида имтиёз белгиланган, айни вақтда МДҲ мамлакатларига бу имтиёзни янада кўпайтириш имконияти берилган.

Мазкур масалани 1996 йил 23 декабрда Конституциявий суд мажлисида кўриб чиқиш чоғида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг вакиллари ҳозирги вақтда фуқароларнинг кўрсатиб ўтилган тоифаларига имтиёзлар беришга доир янги қоидалар ишлаб чиқилаётганини билдириб, ишни кўришни кейинга қолдиришни илтимос қилдилар. Бироқ бу қоидалар ҳанузгача қабул қилинмади ва 1981 йилги Низомда назарда тутилган ҳуқуқий нормалар ўз кучини йўқотган, деб топилгани йўқ.

«Инсон - давлат» муносабатларида устунлик инсонга, унинг ҳуқуқ ва манфаатларига тегишли бўлиши тўғрисидаги конституциявий тамойилдан келиб чиққан ҳолда, Ўзбекистон Президентининг 199О йил 7 майдаги Фармонининг талабларини бажариш муқаррарлиги шубҳасиздир.

Конституциявий суд Ўзбекистон Министрлар Советининг 1981 йил 7 июлда қабул қилинган 544-қарори билан тасдиқланган Низомга мувофиқ, 1941-1945 йиллардаги уруш ногиронларига ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчи учун боқувчисини йўқотганлик муносабати билан нафақа олаётган оилаларга уй-жой майдони ва коммунал хизматлар ҳақини тўлашда имтиёзлар беришни тартибга солувчи ҳуқуқий нормаларни Конституцияга хилоф, деб топди.

Конституциявий суд Ўзбекистон Республикаси ҳукуматига фуқароларнинг кўрсатилган тоифаларига уй-жой майдони ва коммунал хизматлар ҳақини тўлашда имтиёзлар беришга доир янги қоидаларни ишлаб чиқишни поёнига етказиш имкониятини бериш мақсадида ҳамда ҳуқуқий бўшлиқни юзага келтирмаслик учун, ушбу қарор матбуотда эълон қилинган пайтдан эътиборан икки ой ўтгач кучга кириши тўғрисида қарор қабул қилди.

/ЎзА/

Долзарб мусоҳаба

ШАРТНОМАВИЙ МУНОСАБАТЛАРДА МАСЪУЛИЯТ—ДАВР ТАЛАБИ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йилда иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш якунлари ҳамда мамлакат иқтисодиётини 1998 йилда ислоҳ қилишнинг устувор йўналишларига бағишланган мажлисида йўлбошчимиз Ислом Каримов чуқур таҳлилий маъруза қилди. Унда ижтимоий-иқтисодий соҳада эришилган ютуқлар қаторида йўл қўйилган камчиликлар, тараққиётга тўғаноқ бўлаётган муаммолар қаттиқ танқид қилинди, қатор бошқарув тармоқлари ва идораларда мавжуд нуқсонларни бартараф этишда ташаббус, мутасаддиларда масъулият ҳисси етишмаётганлиги таъкидланди. Жумладан, қонунчилик билан шуғулланувчи идоралардаги мавжуд жиддий нуқсонлар, хусусан иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишда муаммога айланган - ишлаб чиқарувчи билан тузиладиган шартномавий муносабатларда ҳуқуқийликни таъминлаш бугунги талабга жавоб бермаётганлиги алоҳида қайд этилди.

ЎзА мухбирининг Ўзбекистон Республикаси Адлия вазири Сирожиддин Мирсафоев билан ўтказган суҳбати шу мавзуда бўлди.

- Сирожиддин Мирсафоевич, аввало шартнома, уни тузиш ва унинг иқтисодий тараққиётдаги ўрни ҳақида сўзлаб берсангиз.

- Таъкидлаш жоизки, жамият тараққиётида шартнома, битим, келишув каби ҳуқуқий муносабатлар инсоният турмуш тарзининг деярли барча жараёнларида муҳим роль ўйнаб келган ва ўзини оқлаган йўлдир. Айниқса, хўжалик юритиш, ишлаб чиқариш, хомашё ва товар етказиб бериш, олди-сотди жараёнларида мулкий муносабатларни тартиб билан амалга оширишда унинг ўрни беқиёсдир. Соддароқ айтганда, ишлаб чиқаришда пала-партишлик, кимга, қаерда, қачон, қанча миқдорда ва қайси тур маҳсулот /товар, хизмат тури каби/ ишлаб чиқариш, етказиб бериш, олиш, сотиш ва бошқа жараёнларда «куйиб» қолмасликнинг олдини олишнинг ягона йўли - шартнома усулини қўллашдир. Унинг моҳияти ана шунда ифодаланади.

Давлатимиз раҳбари жамиятимизни, биринчи галда иқтисодий соҳани ҳуқуқий бошқариш механизмини яратишга алоҳида эътибор бермоқда. Мамлакатимиз тараққиётининг машҳур беш тамойилидан биринчиси ҳам иқтисод, халқ тили билан айтганда, аввал иқтисод, кейин сиёсат деган тамойилдир. Маъмурий-буйруқбозлик замонаси республикамиз иқтисодиётини нақадар хароб қилган сиёсати асоратларидан қутулиш учун бу соҳани тубдан ислоҳ қилиш зарур эди. Бунда шартномавий муносабатларни янгича, жамиятимизга мос ва хос тарзда йўлга қўйиш алоҳида аҳамиятга эгадир. Зеро, бозор иқтисодиётининг асосий ҳаракатлантирувчи кучи - товар ишлаб чиқарувчи билан истеъмолчи муносабатларини иқтисодий шартномавий механизмларсиз тасаввур этиб бўлмайди. Айниқса, давлатни, халқни боқадиган, «қорнини тўқ устини бут» қиладиган қишлоқ хўжалиги соҳасини...

- Дарвоқе, бу борада ҳуқуқий пойдевор, бошқача айтганда, қонунчилик асоси тўла яратилганми? Мавжуд қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатлар кенг фаолият кўрсатиш учун етарлими?

- Биз ҳуқуқий жамият қуришни мақсад қилганмиз ва шу йўлдан шаҳдам бораяпмиз. Табиийки бунда, аввало, мустаҳкам ҳуқуқий пойдевор яратилиши, жумладан, суҳбатимиз мавзуи - шартномавий муносабатларнинг қонуний асослари вужудга келтирилиши зарур. Бусиз жамиятни, бирор бир соҳани бошқариб бўлмайди. Масалан, жаҳон қонунчилигининг синовдан ўтган жиҳатлари ва Ўзбекистонимиз шароити, муҳити, халқ турмуш тарзи ҳисобга олинган ҳолда ўз Фуқаролик Кодексимизни қабул қилдик. Унинг 1-моддасида, жумладан, шундай дейилади: «Фуқаролар /жисмоний шахслар/ ва юридик шахслар ўз фуқаролик ҳуқуқларига ўз эркларига мувофиқ эга бўладилар ва бу ҳуқуқларни ўз манфаатларини кўзлаб амалга оширадилар. Улар шартнома асосида ўз ҳуқуқ ва бурчларини белгилашда ва қонун ҳужжатларига зид бўлмаган ҳар қандай шартнома шартларини аниқлашда эркиндирлар». Мазкур Кодекснинг 29-боби ва бошқа бир қатор моддалари иқтисодий муносабатларни тартибга солишга қаратилган бўлиб, у олди-сотди, маҳсулот етказиб бериш, ижара ва бошқа 39 турдаги шартномалар тузиш қоидаларини акс эттирган. Улар энг муҳим ҳуқуқий базадир. Ёки йўналтирувчи ҳужжат - Вазирлар Маҳкамаси 1994 йил 22 августида тасдиқлаган «Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари контрактация шартномаларини тузиш ва бажариш тартиби тўғрисида» махсус Низом мавжуд.

Айни вақтда бу иш «қонунлар бор, ишлайверинглар» қабилида ўз ҳолига ташлаб қўйилгани йўқ. Вазирлигимизда бу борада ёрдам тариқасида Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси билан ҳамкорликда «Маҳсулот етказиб бериш шартномаси»нинг намунавий шакли ва матнини тайёрлади. Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги билан бирга, жойларда хўжалик муносабатларини тартибга солувчи- Контрактация, яъни давлат эҳтиёжлари учун қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етказиб бериш, қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчиларини моддий-техник ресурслар билан таъминлаш ҳамда қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари томонидан мақсадли кредит олиш бўйича шартномалар намунаси тайёрланиб, барча бўғинларга етказиб берилди. Давлат мулки қўмитаси билан бирга ушбу шартномалар намунасини алоҳида қўлланма ҳолда нашрдан чиқарилиб қишлоқ хўжалиги субъектларига текин тарқатилиши ҳам таъминланди. Булар норматив йўриқ сифатида ҳуқуқий базани тўлдирди.

Республика ҳукумати ҳам бу борада қишлоқ хўжалик корхоналарини қўллаб-қувватловчи қарорлар чиқарди. Жумладан, қишлоқ хўжалиги корхоналари учун судларга даъво қўзғатиш бож тўловлари 1О баравар камайтирилиб, даъво суммасининг 1 фоизи миқдорида, бошқа тур корхоналар учун 5 фоизгача миқдорида бож тўлаш белгиланиб, катта енгиллик берилди. Республика Президентининг яқинда эълон қилинган «Хўжалик юритувчи субъектларнинг иқтисодий ночорлиги ва шартнома мажбуриятларининг бажарилиши учун мансабдор шахсларнинг жавобгарлигини кучайтириш тўғрисида»ги

(Давоми 2-бетда).

Байрам дастурхони тўкин бўлади

Мустақиллик шарофати билан яшариш, янгиланиш байрами - Наврўз ҳаётимизда янгича мазмун топмоқда. Шу боис ҳар ким, ҳар бир жамоа бу қадимий ва навқирон байрамга ўзгача тараддуд кўрмоқда.

- Шодиёна кунларида халққа сидқидилдан хизмат қилишнинг ўзига хос гашти бор,- дейди Фарғона вилоят матлубот ҳиссадорлик уюшмалари раисининг биринчи ўринбосари И.Қундузов. - Уюшмамиз меҳнат аҳли мустақиллигимизнинг етти йиллиги ва буюк ватандошимиз Аҳмад ал-Фарғоний таваллудининг 12ОО йиллиги нишонланадиган йилда Наврўзни ҳар қачонгидан кўра шукуҳли ўтказиш тадбирларини ишлаб чиқди. Шунга мувофиқ вилоятимиздаги 12О та шаҳар ва туман, қишлоқ гузарлари, аҳоли зич яшовчи барча ҳудудларда савдо ярмаркалари ташкил этилади. Байрам кунларида халқимизнинг дастурхони ноз-неъмат, турли тансиқ таомларга тўкин бўлади. Жами қирқ миллион сўмликдан кўпроқ турли маҳсулот етказиб берилади.

Халқимизда байрам кунларида кўнгил сўраш, ўзгалар ҳолидан хабар олиш одат тусига кирган. Ана шу азалий анъаналарни давом эттирган ҳолда кўп болали, эҳтиёжманд оилалар, уруш ва меҳнат фахрийлари учун хайрия тадбирлари уюштирилади.

Р.КАМОЛОВ,
ЎзА мухбири.

«Ишонч» мақолалари изидан

«ЁҒФУРУШЛАРНИНГ ҚИНҒИРЛИКЛАРИ»

«Ишонч» газетасининг 3 февраль сонида чоп этилган «Ёғфурушларнинг қинғирликлари» мақоласи туман ҳокимлигида туман улгуржи чакана савдо ҳиссадорлик бирлашмаси раҳбари дўкон мудирлари ва «Нуроний» кичик корхонаси раҳбари Ҳамро Шоюсуповлар иштирокида муҳокама қилинди.

Ҳақиқатдан ҳам Ҳ.Шоюсупов томонидан қонуний ҳужжатлар асосида ҳар килоси 200 сўмдан ўсимлик ёғи олиб келинганлиги тасдиқланди.

Шоюсупов Ҳ. туман улгуржи чакана савдо бирлашмаси раиси А.Келдиевга хабар қилмасдан мақолада кўрсатилган дўкон мудирларига ёғни тарқатиб, кейин А.Келдиев ҳузурига шартнома тузиш учун 1997 йил 14 октябрь куни келган ва икки томонлама шартнома тузилган.

А.Келдиев шу куни суриштирганда ёғ бир кун олдин дўконларга тарқатилганлигини аниқлаб, бирлашманинг 100-рақамли буйруғи билан шартномани бекор қилган. Туман солиқ инспекцияси ходимлари билан биргаликда А.Келдиев 5.0 тонна ёғни «Нуроний» кичик корхонасига қайтариб топширган. Бирлашма раисининг рухсатисиз дўконларга ёғ олиб қолганликлари учун дўкон мудирлари М. Қодиров -3000 сўм, Чўллиев- 1600 сўм, Қ. Ярматов -3000 сўм, Маматқориев -1600 сўм жарима қилинган. Бирлашманинг 1997 йил 28 октябрь 115-а сонли буйруғига асосан юқоридаги дўкон мудирлари огоҳлантирилди, агарда ушбу ҳолат такрорланса ишдан бўшатиш чораси кўрилиши кўрсатиб ўтилди.

Б.ПАНЖИЕВ,
Термиз туман ҳокими.

ШАРТНОМАВИЙ МУНОСАБАТЛАРДА МАСЪУЛИЯТ–ДАВР ТАЛАБИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

Фармони ҳам муҳим ҳужжат бўлиб, амалий қўлланмадир. Айни вақтда 16 та қонун ҳужжати, 30 дан ортиқ Фармон ва 100 дан кўпроқ ҳукумат қарори каби ҳуқуқий нормалар ҳам мавжуд.

- Сирожиддин Мирсафоевич, табиийки ҳар қандай қонун ижроси билан кучли. Шартномавий муносабатлар учун ҳуқуқий база бору, аммо у яхши ишламаяпти, деган эътирозлар ҳам йўқ эмас. Вазирлар Маҳкамасининг яқинда ўтган йил якунларига бағишланган мажлисида ҳам шартномалар ижроси интизоми ҳамда бу борадаги назоратнинг сустлиги танқид қилинди. Буни қандай изоҳлайсиз?

- Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги танқидий фикрлар ўринли ва асослидир. Зеро, бу борадаги ишларни ўнглаб олиш, ҳақиқатан ҳам қийин кечяпти. Мисол учун, 1996 йилда хўжалик судларида кўрилган низолар 1997 йилда 3 мингтадан зиёд кўпайди, улар умумий сонининг 64 фоизи шартнома интизоми бузилганлигига оид низолардир. Қишлоқ хўжалик корхоналарининг ушбу масалада даъво ишлари эса қарийб 2 мингга кўпайди. Бундай ҳолат ҳеч кимни оқламайди, албатта. Республика Олий хўжалик суди ва прокуратура органлари билан ҳамкорликдаги мавжуд аҳволнинг туб сабабларини 27 та вазирлик ва концерн тармоқларида ўрганишимиз шуни кўрсатдики, жойлардаги кўпчилик тармоқлар, идоралар, корхоналар раҳбарлари буюртмалар «портфели»ни яратиш, маҳсулот етказиб бериш бўйича шартномалар тузиш ва ижросини таъминлашда ҳали ҳамон масъулиятни ҳис этмаяптилар. Оқибатда шартнома шартлари бажарилмай қолишидан миллионлаб сўм зарар кўрилмоқда, ҳатто зарарни ундиришга келганда ҳам панжа орасидан қараш муҳити ҳукм сурмоқдаки, бу жуда ачинарли ҳол. «Ўзбекнефтгаз» Миллий Энергетика ва электрлаштириш уюшмалари вазирлиги, «Ўзфармсаноат» давлат концерни, «Ўзбекенгилсаноат», «Озиқовқатсаноат», «Ёғмойтамакисаноат» корпорацияси ҳамда ҳокимликларга қарашли кўплаб тармоқ корхоналарида маҳсулот етказиб бериш бўйича шартномалар тузишга эътиборсизлик жорий йилда ҳам ҳукм сурмоқда. Тошкент шаҳри ва вилояти саноат корхоналарининг учдан бир қисми январь ойида ҳам шартномавий муносабатлар ўрнатишга киришмагани аниқланди. 1997 йилда ана шундай лоқайдликлар оқибатида хўжалик судлари томонидан банкрот деб эълон қилинган 144 та, санацияга «ўтказилган» 14 та корхонанинг «аччиқ қисмати» сабоқ бўлмаяпти, чамаси? Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, «Ўзавтотранс», «Ўзпахтасаноатсотиш», «Ўзқурилишматериаллари», «Ўзбекбирлашув» каби идоралар тизимлари шартномавий муносабатлардаги интизомсизликлар оқибатида етказилган бир неча юз миллион сўмлик зарарни тўлашга мажбур бўлганлиги, «Ўзбекистон темир йўллари» давлат акциядорлик компаниясида эса бу рақам 1,5 миллиард сўмдан ошиб кетганлиги сабоқ бўлмаяпти, чоғи? Тошкент, Фарғона, Бухоро, Самарқанд, Сурхондарё вилоятларида ҳокимликларга қарашли корхоналар шартномаларни бажариш учун ишлаш ўрнига, шикоятбозликни афзал кўрмоқдалар. Бу аччиқ сабоқлар кўпчилик мутасаддиларни сергак торттириши керак эди. Афсуски, бу сезилмаяпти. баъзи тармоқлар раҳбарлари ҳанузгача шартнома тузиш ва уларга амал қилиш ўрнига, алмисоқдан қолган йўл - юқоридан лимит - буйруқ кутиб ўтиришни «ҳамроҳ» қилишда давом этмоқда. Натижада бундай «ўзига хос» иш юритишдан бутун қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши жабр тортмоқда. Масалан, ўтган йили шартнома мажбуриятларини бажармаганлиги учун республика бўйича 848 та даъво аризаси юзасидан уларга 149 миллион сўм ундириб берилган бўлса, айни пайтда жавобгарлар қарийб 2 миллиард сўм тўлашга мажбур қилиндилар. Бундан табиийки давлат ҳам, хўжалик ва айниқса, қишлоқ аҳли жабр кўради. Сабаби эса битта - деҳқон ҳуқуқини, додини айтадиган манзилни яхши билмайди. Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм, Жиззах ва Наманган вилоятларининг ҳар бирида қишлоқ хўжалиги корхоналари тузган икки мингга яқин контрактация шартномаларидан аксари бажарилмаган. Холбуки, бу вилоятларда хўжалик судларига бор-йўғи 1-2 тадан даъво аризаси тушган, холос.

- Адлия вазирлиги шартномавий муносабатларни бошдан-охир ўрганишга киришган экан, субъектлар фаолиятида яна қандай нуқсон ва камчиликларга, қонунбузарликларга дуч келинди.

- Бу, аввало, шунча уқтириш, ўргатиш ва мутахассислар қўлига шартнома намуналарини тутқизишдан сўнг ҳам уни тузишда йўл қўйилаётган масъулиятсизликдир. Аксари корхоналар раҳбарлари биз юборган намунавий шартнома матнини кўпайтириб, ҳатто ўқиб ҳам кўрмасдан, шартнома предмети, маҳсулот ёки хизмат ҳажми, тури, ижро муддатлари, ассортименти, сифати, суммаси, жўнатиш ва ташиш шартлари, мажбуриятини бажармаган тарафнинг жавобгарлиги ҳақида «лом-мим» демасдан, имзолайверишга ўрганиб қолган. Табиийки, бундай шартнома ишламайди, қоғозда қолиб кетади, ҳеч кимда масъулият ҳиссини ўйғотмайди. Масалан, «Бухоро саҳовати» акционерлик жамияти Бухоро экстракция заводи билан пахта ёғи етказиб бериш бўйича ўзаро шартнома тузган. Ҳужжатда қайси тур ва сортдаги ёғ, қачон ва қайси муддатларда, қандай тартибда ва ҳатто қанча миқдорда етказиб берилишини акс эттиришни «ёддан чиқарилган». «Ўздонмаҳсулот» корпорацияси, «Ўзнефтмаҳсулот» бирлашмаси, «Ўзпахтасаноатсотиш» уюшмаси, «Ўзқишлоқтаъминоттаъмир» қўмитаси уюшмалари билан тузилган шартномаларда маҳсулот етказиб беришда транспорт харажатлари кимнинг ҳисобидан тўланиши аниқ кўрсатилмаган. Шу сабабли бу харажат қишлоқ хўжалиги корхоналари зиммасига тушиб, улар катта моддий зарар кўрмоқда. Ваҳоланки, транспорт харажатлари тайёрлов идоралари бўйнида бўлиши ва бу ҳолат шартномаларда акс эттирилиши керак эди.

Бизнинг республика Олий Хўжалик суди ва прокуратураси билан бирга ўтказган текширишларимиз «Ўзбексавдо»компанияси ва Коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги тизимида хизмат кўрсатиш борасида тузилган шартномалар ҳам юқоридаги «тартибда» имзоланаётганлигини кўрсатди. Бундай лоқайдликнинг сабаби эса раҳбар ва масъул шахсларнинг келгусида жавобгарликдан қочишга уринишидан ўзга нарса эмас. Хоразм вилоятининг Янгиариқ туманида қишлоқ хўжалик корхоналари билан тузилаётган шартномалар ёппасига ваколатсиз шахслар томонидан имзоланаётгани ҳолатига дуч келдик. Бу ҳам, аввало, шартномалар бажарилмаслигига «кафолат» бўлса, иккинчидан, ташкилот раҳбарларининг жавобгарлик масъулиятидан ўзини панага тортишдан бошқа иш эмас. Фарғона вилояти Фурқат тумани «Қолгандарё» жамоа хўжалигининг фермер хўжаликлари билан тузган гўшт ва полиз маҳсулотлари етказиб бериш хусусидаги, Тошкент вилояти Оққўрғон тумани «Султонобод» жамоа хўжалигининг «Алимкент» пахта тозалаш заводи билан тузган пахта хомашёси етказиб бериш борасидаги, Бўка туманидаги «Гулистон», «Бўка», Чиноз туманидаги Й.Охунбобоев номли, Сирдарё тумани «Темур» деҳқон /фермер/ хўжалиги каби субъектларнинг чала-чулпа тузган шундай шартномалари, табиийки, ишламасликка, шартларни бажармасликка маҳкум ҳужжатлардир. Бундай мисолларни яна кўплаб келтираверишимумкин. Шартномавий муносабатлар учун энг муҳим ҳолатлардан бири - бу олдиндан келишилган нарх, тўлов ва муддатлар, тарафлардан аниқ шахснинг масъулияти, жавобгарлиги масаласидир. Бу ҳолатлар белгиланмас экан, масъулият сезмаган шахс шартнома шартлари бажарилмаганда корхонаси, жамоаси, қолаверса, ўзининг манфаати учун жон куйдиришни зиммасига олмайди. Масалан, Наманган вилоятининг Косонсой тумани қишлоқ хўжалиги корхоналари раҳбарлари юзлаб шартномаларни юзаки имзолаганликлари сабабли қарийб 44 миллион сўмлик маҳсулотнинг қийматини тайёрловчилардан талаб қилишни «унутиб» қўйишган. Хўжалик судига мурожаат қилиш тартибини эса гўё «билмаган»лар ёхуд билиб-билмасликка олганлар.

Шартномаларда нархлар келишилмаганлиги кўпинча қишлоқ хўжалиги жамоасига эмас, тайёрловчининг «тили баланд» келишига хизмат қилишини хўжалик раҳбарлари билиб қўйишса ёмон бўлмасди. Зеро, ўз маҳсулотини топшириб қўйиб, ойлаб-йиллаб ҳақини ололмай сарсон бўлиб юрган хўжаликлар оз эмас. Пулини ундира олмасдан «жиғибийрон» бўлиб юрган бундай корхоналар эса шартномасиз «товар тарқатган» бўлиб чиқяпти. Бу ҳам шартномавий муносабатларнинг моҳиятини тушуниб етмаслик, бу жиддий ҳуқуқий ҳолатни тўғри англамаслик оқибатидир.

Текширишлар чоғида хўжаликлар ичидаги муносабатларни шартномавий тартибга солишда ҳам юқоридагидек бепарволик, боқибеғамликка дуч келаяпмиз. Шахсий, оила пудрати, ижара, ҳуқуқий шахс ҳисобланган деҳқон /фермер/ хўжаликлари билан аниқ шартномавий муносабатлар ўрнатиш жараёнлари расмиятчилик, юзакичилик боис жуда оғир кечмоқда. Кўп учраётган яна бир муаммо, бу тарафларнинг шартнома шартларини бажармаган, бузган ҳолларда хўжалик судларига беришни пайсалга солишларидир. Мурожаат этилганда ҳам хўжалик судларида «низоли» суммани ундириб бериш ҳақида қарор чиқариш билан чегараланилади. Бундай зарарнинг келиб чиқиш сабаблари ва айбдорлари аниқланмайди. Зарар кимнинг чўнтагидан ундирилиши ёки ўзгача - жиноий жавобгарликка тортилишгача бўлган қонун чораларини қўллашга амал қилинмаётганлигидадир. Менимча, бу борада амалий ишга ўтиш мавриди келди.

- Сирожиддин Мирсафоевич, ҳар бир муаммонинг ўз ечими, камчилик ва нуқсонларни бартараф этиш йўллари бўлади.

- Тўғри, бу борада йўлбошчимиз Ислом Каримов топшириқлари асосида биринчи галда амалга оширилиши лозим бўлган аниқ вазифаларимиз бор. Хусусан, Вазирлар Маҳкамасининг юқорида номи зикр этилган мажлисидан сўнг Адлия вазирлиги ҳайъат аъзолари, мутахассислари билан бирга мавжуд муаммо ва нуқсонларни ҳар тарафлама таҳлил қилиб чиқдик. Вазирликнинг кенгайтирилган йиғилишида муҳокама қилдик. Аввало, қишлоқ хўжалиги тараққиёти йўлида ғов бўлиб турган муаммо - ҳуқуқий савиянинг пастлиги, Адлия ходимлари, айниқса, ҳуқуқшуносларнинг жойларда тегишли амалий ёрдам кўрсатмаганлиги, масъулият ҳисси сустлигида деган ҳулосага келдик. Бу борада лоқайд, ўзи ўзибўларчилик кайфиятида ишлаётган ходимларимизнинг бир қанчасига нисбатан қатъий жазо чоралари кўришга ҳам мажбур бўлдик. Ҳуқуқтарғибот ишларини, жумладан, шартномалар билан боғлиқ тушунтириш ишларини барча бўғинларда жонлантириш, хўжаликларга амалий ёрдам кўрсатиш ва бу фаолиятни мунтазам назоратда тутиб туриш талабини қўйдик. Адлия вазирлигининг барча соҳа ва бўғини ходимлари мутахассислари, ҳуқуқшунослари ҳар бир хўжалик, корхонага бириктириб қўйиладиган, амалий ёрдам кўрсатишда масъул ва камчиликларни бартараф этилишида шахсий жавобгарлиги талаб этиладиган бўлди. Бу «механизм» ишга тушиб кетди. Масалан, Фарғона вилояти адлия бошқармасининг кўрган чораси таъсирида «Кумуш тола» акционерлик уюшмасидан хўжаликларга 10 миллион сўм - шартноманинг пилла учун тўлов шарти - ундириб берилди.

Бош сабаблардан бири хўжалик раҳбарларида масъулият ҳисси сусайиб кетганлиги эътиборга олиниб, шартнома тузиш ва ундаги мажбуриятларни бажармаганлиги учун айбдор - мансабдор шахсларни қонунда белгиланган тартибда жавобгарликка тортиш, шартномавий муносабатлардаги интизомсизлик учун кўриладиган зарарни хўжалик ҳисобидан эмас, балки масъул раҳбардан ундириш масаласи кўндаланг қўйилди. Албатта, бу борада адлия вазирлиги идоралари Президент фармонлари билан ўз зиммаларига юкланган вазифалардан, прокуратура идоралари ўз ваколатларидан, хўжалик судлари ўз ҳуқуқларидан, бошқа мутасадди идора ва ташкилотлар ҳам ўз имкониятларидан зарур даражада фойдаланмоқлари лозим.

Айни пайтда вазирлик, идора ва концернлар, ҳокимликлар ҳам бу масалага жиддий эътиборни қаратиши керак. Токи ўзибўларчиликка чек қўйиш мақсадида, раҳбар ва масъул ходимлар ўқувини, семинар машғулотларини ташкил этиш керак. Улар шартномавий интизомнинг туб моҳиятини англаб етмоғи, расмиятчилик, ҳисобот учун рақамбозликдан воз кечмоғи, масъулиятни ҳис этмоғи керак. Қишлоқ хўжалигида ислоҳотларнинг асосини белгиловчи тўртта қонун - «Ер Кодекси», «Фермер хўжалиги тўғрисида», «Қишлоқ хўжалиги кооперативи /ширкат хўжалиги/ тўғрисида» ва «Деҳқон хўжалиги тўғрисида»ги қонун лойиҳалари умумхалқ муҳокамасига қўйилди. Биз ана шу муҳокама жараёнидан унумли фойдаланмоғимиз лозим, токи келажакда қабул қилинажак ушбу қонунлар асосида ишловчи раҳбарлар, мутасаддилар эртага, «бизга фалон қонунни тушунтириб беринг» деб юрмасинлар. Чунки бу лойиҳаларда шартномавий муносабатлар ечимига оид кўплаб қоидалар ўрин олган. Шунингдек, аксари ҳолларда шартнома тузиш, ижросини охиригача етказишда хўжаликлар, корхоналарда малакали ҳуқуқшунослар етишмаётганлиги ҳам муҳим муаммодир. Баъзи корхона ва хўжаликларда, ҳатто бундай штат ҳам йўқлиги айниқса ачинарли. Аслини олганда кўплаб муаммолар махсус ҳуқуқий маълумотга эга кадрлар етишмаслиги сабабли вужудга келмоқда. Шу боис, ўрта ва махсус ва олий ўқув юртларига қабулни кўпайтиришни ҳам кўриб чиқиш лозим. Бунда кадрларни хўжалик ва корхоналар ҳисобидан ўқитиш айниқса яхши самара беради, деб ўйлайман.

Шу билан бирга, қонунчилигимизда белгиланган барча тур шартномаларнинг шакли ва матнини тўла қамраган намунасини ишлаб чиқиб, қўлланма тариқасида чоп этиш керак.

Яна бир фикр. Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги қошидаги махсулот тайёрлаш ва сифати бўйича Давлат инспекцияси вазирликка тобелиги сабабли шартномавий муносабатларни назорат қилишда ўз фаолиятини давр талаби даражасида амалга ошира олмаяпти. Агарда ушбу инспекция Вазирлар Маҳкамаси таркибига олиниб, давлат назорати органи сифатида шакллантирилса, вилоятлардаги ҳудудий бўлимлари вилоят ҳокимликлари қарамоғига ўтказилса, ишлар жонланиши, назорат кучайиши учун ижобий хизмат қилган бўларди.

Хуллас, шу кунларда деҳқон ерга барака уруғини қадаш арафасида турибди. Кишиларимизда эзгу ниятлар беҳисоб. Шу билан бирга яратилажак мўл ҳосилни нес-нобуд қилмасдан йиғиб-териб олиш ва сотиш, ундан сифатли маҳсулот олиш учун давр талаби - бозор иқтисодиётининг дастаги бўлган шартномаларни обдан ўйлаб, ҳуқуқий асослаб тузишимиз керак. Бунда ҳар ким, жумладан, Адлия вазирлиги ходимлари ҳам чуқур масъулият ҳис этиб фаолият кўрсатмоғи лозим.

Зеро, йўлбошчимиз Ислом Каримов таъкидлаганларидек, иқтисодиётнинг қандай соҳаси ёки тармоғидан қатъий назар, шартномаларнинг ижросига жавобгар томонларнинг масъулиятини кучайтиришимиз даркор. Шартномаларнинг мақомини кўтаришимиз ва уларга қонуний асос яратишимиз лозим. Шартнома қоғозда қолиб кетмаслиги зарур.

/ЎзА/

Ижтимоий ҳимоя-бош мезон

ИШЧИЛАР МАНФААТИНИ КЎЗЛАБ

«Оқ олтин» дон ҳиссадорлик жамиятида бўлганимизда раҳбарлар юзидаги тундликдан бироз ҳайратимиз ошди. Раис вазифасини бажараётган Каримжон Сатторов узрини айтиб, шошилинч ҳал қилиниши лозим бўлган масала бор деб қолди. Бошлиқ ҳузурида маъмуриятнинг қисқа фикрлашувидан сўнг қабулхонани тарк этишди. Бизни қабул қилган Каримжон Сатторов ишчи Фотима Сафоева ўғли бевақт вафот этганлигини унга шошилинч тарзда ёрдам кўрсатишга келишиб олинганлигини билдириб куттириб қўйганлиги учун узр сўрагандек бўлди. Йигирма минг сўм пул ва икки қоп ун ёрдам кўрсатишни лозим топдик. Ҳозир ўзимиз ҳам етиб борамиз... Оллоҳнинг иродаси экан биз ҳам мушфиқ онахонга сабру-қаноат тиладик. Суҳбатни бошқа кунга кўчиришга тўғри келди.

Навбатдаги учрашувда эса ҳиссадорлик жамиятида меҳнат қилаётган ишчиларни ижтимоий ҳимоялашга доир олиб борилаётган ишлар билан яқиндан танишишга муяссар бўлдик. Корхонада меҳнат қиладиган 570 киши турмуш тарзи ишлаб чиқаришдаги улуши, таъминоти маъмурият ва касаба уюшма ташкилоти диққат марказида. Биргина ўтган йилнинг ўзида меҳнат ва атроф-муҳит муҳофазаси учун 4 миллион 300 минг сўм маблағ сарфланганлиги, юз нафардан ортиқ кишига 547 минг сўм миқдорида моддий ёрдам кўрсатилганлиги фикримизнинг далилидир. Ишчиларнинг унумли ишлашлари учун барча шарт-шароитлар муҳайё этилган.

— Касаба уюшма қўмитаси билан жамоа шартномаси тузганмиз, — дейди Каримжон Сатторов. — Шартномада меҳнат муҳофазаси бўйича 13 та, ижтимоий ҳимоялаш бўйича эса 15 та мажбурият кўзда тутилган. Буларнинг барчасини бажаришга эришдик. Жамоа аҳли иноқ. Бир-биридан маслаҳатини аямайди. Ўтган йили ҳар бир ишчининг ўртача ойлик маоши 5470 сўмни ташкил этди. Оила йилида маошларини ошириш сўзда тутилган. Корхона ўз ёрдамчи хўжалигига эга. Бу ерда 554 та парранда, 22 бош чўчқа, 241 бош қорамол парваришланмоқда. Бундан ташқари балиқчилик хўжалиги фаолият кўрсатмоқда. Вақти-вақти билан ишчи-хизматчиларга бозор нархидан анча арзонлаштирилган гўшт билан таъминланаяпти. Ўтган йилнинг ўзида 15 тонна гўшт етказиб берилган.

Дам олиш хонасини кўздан кечирдик.

— Бу ерни ҳақиқий ҳордиқ масканига айлантирганмиз, — дейди ҳиссадорлик жамияти касаба уюшма ташкилоти раиси Салоҳиддин Кенжаев.

Бу ердаги шароитни кўриб бунга тўла ишонч ҳосил қилдик. Дарвоқе, корхонада касабақўмнинг ўзига ҳос мавқеи бор. Одамлар касаба уюшмасига шунчаки бир жамоат ташкилоти эмас, балки ўзларининг ҳамкори, маслаҳатчиси сифатида қарашади.

Касабақўм фаолиятини кўздан кечирамиз. Ўтган йили 100 нафар киши моддий ёрдам сўраб касаба уюшмасига мурожаат қилган. Уларнинг деярли барчасига баҳоли қудрат ёрдам кўрсатилган. Кам таъминланган оилаларга 125 минг сўм миқдорида моддий ёрдам кўрсатилган. Боқувчисини йўқотган 15 та оилани, 4 нафар фахрийни касаба уюшма ташкилоти ўз оталиғига олган. Улар вақти-вақти билан ун ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминланиб турилади. Шунингдек, жамоада меҳнат қилаётган ҳар бир ишчи-хизматчи қишки ва ёзги ишчи кийимлари, пойафзаллар билан ҳам таъминланмоқда.

— Ишлаб чиқариш қувватини оширишга, жаҳон андозаларига мос маҳсулотлар ишлаб чиқаришга интилаяпмиз, — дейди Каримжон Сатторов. — Ҳориж инвесторларини жалб қилиш ниятимиз бор. Улар билан ҳамкорликда макарон ишлаб чиқариш цехи, спиртли ичимликлар тайёрлайдиган кичик завод қуришни мўлжаллаб турибмиз.

— Каримжон, сиз шарқ ширинликлари тайёрлаш бўйича вилоятдаги ягона мутахассиссиз. Шу соҳада фан номзоди бўлгансиз. Олим сифатида ота-боболаримизнинг қадимий қандолатчилиги борасида бирор иш қилиш ниятингиз йўқми?

— Албатта, бу борада жуда кўп ниятларим бор. Очиғи бу ҳозирча сир. Турли ширинликларни тайёрлаш, уларни халқимиз дастурхонига тортиқ қилиш борасида изланишлар олиб бораяпман.

Жамоанинг ёш сардори Саттор Абиров ҳам ўз режалари ҳақида гапириб берди. Қисқаси «Оқ олтин» дон ҳиссадорлик жамиятидаги изланишлар, интилишлар муваффақиятлар гарови бўлаяпти.

Нурилла ШАМСИЕВ,
«Ишонч» мухбири.

Касабақўм: бугун у қандай бўлиши керак?

ЯНГИЛАНИШ ЙЎЛИДА

«Пахтакор» пахта тозалаш очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти Пахтакор туманидаги йирик меҳнат жамоаларидан бири. Ўз сафига 486 нафар касаба уюшма аъзоларини бирлаштирган корхона касабақўми бугунги кунда ўзига хос тажриба тўплаган. Суҳбатдошимиз, мазкур жамоа касабақўм раиси Эгам Маликов билан қилган мулоқотимиз ислоҳотларнинг боришида касаба қўмиталарининг ўрни ва роли, ечимини кутаётган долзарб муаммолар хусусида бўлди.

- Мазкур жамоада касабақўм раиси сифатида фаолият бошлаганимга бир ярим йил вақт бўлди,-дейди Э.Маликов,- ана шу қисқа давр ичида касабақўм фаоллари билан биргаликда маълум тажрибалар тўпладик. Ишни энг аввало маъмуриятнинг касабақўмга бўлган муносабатини тиклашдан, янада очиқроқ айтадиган бўлсак, унга ишончни мустаҳкамлаб, кўзланган мақсадлар йўлида қўлни-қўлга бериб ишлашдан бошладик. Аҳиллик бўлгач, ишлар ўз-ўзидан олға силжийверади. Кундалик фаолиятимизда жамоа шартномасининг ўрни беқиёслигини таъкидламоқчиман. Бу муҳим дастурий ҳужжат энг аввало пишиқ-пухталиги,кундалик ҳаётнинг зарур жабҳаларидаги муаммоларнигина қамраб олмай, балки, яқин келажак ҳаётнинг ўзи олдинга кўндаланг қўядиган вазифаларни ҳам қамраб олган бўлиши керак. Унда маъмурият олдига қўйиладиган талаблар имконият даражасидан ортиб кетмаслиги муҳимдир.

Бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида ишчиларимизни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ҳимоялаш долзарб масала бўлиб турибди. Буни эътиборга олган ҳолда ўтган йили кам таъминланган ўнта оилага уч минг сўмдан пул, бир халтадан ун, икки килограммдан шакар, гўшт маҳсулотлари тарқатилди. Кўп йиллар корхонамизда ишлаб, ҳозирда меҳнат нафақасида бўлган қария-онахон Зоя Афанасьевани йўқлаб уйига борганимизда унинг боши осмонга етиб, кўзларидаги севинч ёшларини кўриб ўзимизни бахтиёр ҳис этдик. Чернобиль қатнашчилари бўлган икки нафар ходимимизнинг ҳар бирига беш минг сўмдан пул берилди. Шунингдек, ишлаб чиқариш жараёнида ногирон бўлиб қолган беш нафар собиқ ишчиларимиз доимий диққат-эътиборимизда. Зоминдаги «Наврўз» болалар оромгоҳини таъмирладик, бу ерда ишчи-хизматчиларнинг 60 нафар фарзандлари дам олишди. Ишчиларимизнинг саломатликларини мустаҳкамлаш йўлида ҳам анчагина ишлар амалга оширилди. Олти нафар ходимимиз сиҳатгоҳларда дам олиб қайтишди. Ҳар бир инсоннинг унутилмас қувончли куни бўлади, албатта. Биз ана шунга доимо эътиборни қаратамиз. Яқинда 3-ишлаб чиқариш бригадамиз устаси Ғайбулла Ҳайдаров эллик ёшга тўлди. Шу муносабат билан унга корхона ҳисобидан ўн бир минг сўмлик йўлланма топширдик.

Демоқчиманки, корхонамизда инсон меҳнати қадрланади. Ишчилар моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириб борилаяпти.

Ўтган йили жамоа шартномасини бажариш учун корхона 651 минг сўмлик маблағ сарфлади. Ўтган йилдан бошлаб ишчи-хизматчиларга транспорт хизмати бепул ташкил этилди.

Қўшимча иш ҳақи тўлаш борасидаги фоиз ставкалари 15 фоиздан 50 фоизга оширилди. Тунги сменада меҳнат қилувчиларга 2 соатлик иш вақти қўшимча қилинаяпти. Айниқса, кўп йиллар ва узлуксиз меҳнат қилаётганларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратаяпмиз. Мазкур корхонада узлуксиз 3 йилдан 15 ва ундан ортиқроқ самарали меҳнат қилиб келаётган ишчи-хизматчиларнинг меҳнат таътилига қўшимча икки кундан 8 кунгача таътиллар берилмоқда. 3 ёшгача бўлган болали оналарга, яқин қариндоши касал бўлган ходимга 3 кунлик, улуғ ватан уруши қатнашчиси бўлган ходимларга 5 кунгача иш ҳақи сақланган ҳолда қўшимча таътиллар бериш жорий этилган. Бу каби амалий ишлар рўйхатини яна давом эттириш мумкин.

Шуни эътироф этиш керакки, жамоа шартномасининг «Меҳнатни муҳофаза этиш бўйича» бўлими анчагина мукаммал бажарилди. Бунда корхона бош муҳандиси Шароф Шамсиев, техника хавфсизлиги муҳандиси Аҳмад Жанаевнинг хизматлари катта бўлди. Ишчиларга 275 минг сўмлик махсус кийим-бош олинди. Техника хавфсизлиги бўйича мунтазам ўқувлар ташкил этилмоқда. Ана шундай чора - тадбирлар натижасида корхонада бирорта бахтсиз ходиса қайд қилинмади.

Биз мухтасаргина суҳбатимиз жараёнида корхона касаба қўмитаси фаолиятини тўла тўкис ёритиб бериш имконига эга эмасмиз,албатта. Энг муҳими жамоада касабақўмнинг ўз мавқеи ва салмоқли ўрни бор. Бунда касабақўм раиси Э.Маликов, Т.Завқиев, Қ.Болтабоев, В.Хайитова, М.Эсонов сингари фаолларга таянади, уларга ишонади. Корхона ўтган йилги режа топшириқларни ортиғи билан бажариб, йилни 1 миллион 370 минг сўмлик фойда билан якунлади. Демак, жамоа аъзоларининг бу йил ҳам чўмичлари мойга тўлиши тайин.

Абдуманнон АЗИМОВ,
«Ишонч» мухбири.

Жандор туманидаги 37-ўрта мактабда турли тадбирлар ўтказиб келинмоқда.Яқинда «Сиз қонунни биласизми?» тадбири бўлиб ўтди.
Суратда: Шу мактаб ёш қонуншунослари ва ўқитувчи Зиёда Ражабова.
И. ОЛИМОВ олган сурат

МАЪНАВИЯТИМИЗ БИРЛИГИ ТАҲЛИЛИ

Ўзбек ва тожик халқлари ўртасида алоқалар тарихи қадимийдир. Бу халқларнинг маънавияти ҳам икки тилда гаплашувчи халқларга тенг даражада хизмат қилган. Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримовнинг қуйидаги фикрлари бу жиҳатдан ғоят қимматлидир: «Марказий Осиёда фаол меҳнат қилаётган жамоатчилик бизга ота-боболаримиздан муқаддас мерос бўлиб қолган тарихий бирлик туйғусини, муқаддас Туркистон туйғусини қайтадан тиклаши, халқимиз қалбига пайванд этиши мақсадга мувофиқ бўлур эди».

Самарқандлик олим Ғафуржон Маҳмудовнинг янги китоби — «Ўзбек ва тожик адабиётида маърифатпарварлик ғоялари» (Самарқанд, «Суғдиёна» нашриёти) ота-боболаримиздан қолган муқаддас меросни таҳлил этар, икки халқнинг маънавий бирлиги туйғусини илгари суради. Инсон ҳамиша маърифатга ташна яшаганидек. Марказий Осиёда истиқомат қилган барча халқлар ҳам ўзини илм-фан, таълим-тарбия ва адабиётдан йироқ сезмаган. Бу ҳудудда қадимдан яқин ва қариндош яшаган халқлар орасида ўзбек ва тожиклар алоҳида саҳифани ташкил этади. Ўзбек тилида яратилган маърифий асарлар тожик халқига, ўз навбатида тожик ёзувларининг китоблари ўзбек халқига хизмат қилган. Жуда кўп ижодкорлар эса икки тилда бемалол ижод этишган. Бунга ҳазрат Алишер Навоий унинг Абдураҳмон Жомий ўртасидаги дўстлиги мисоли бетакрор далилдир. Шу сабабли Марказий Осиё ҳудудида яшаган халқларнинг адабиёти, шу жумладан, бу адабиётда маърифатпарварлик йўналишлари ўрганилганда ўзбек ва тожик халқлари ижодкорларининг асарлари муштарак ҳолда таҳлил этилиши ҳаёт тақозосидир.

Муаллифнинг таъкидлашича, ўзбек ва тожик адабиётида маърифатпарварлик ғояларининг илдизи қадимий бўлсада, мустаҳкам асосга эга бўлган анъаналар XIX асрда янгича жило билан намоён бўлди. XIX аср маърифатпарварчилиги ижтимоий-бадиий тафаккур тараққиётида жуда муҳим вазифани бажарди.

Асарда кўрсатилишича, ўзбек ва тожик жадидчилиги бўлган илк якдил маърифатпарварлик монархияга қарши турган демократик маърифатпарварликдан келиб чиққан. Унинг шаклланишида Эрон ва Туркия инқилобий ҳаракатлари, Россия мустамлакачилиги ва 1905 йил буржуа демократик тўнтариши таъсири муҳим аҳамиятга эга бўлди ва у 1905 йили расмий тус олди.

Маълумки, жадидлар 1910 йили ўзларининг яширин ташкилотини тузган. Жадидчилик Россия истилочилари мустамлакасига, халқни нодонлик ва жаҳолатда сақлаш сиёсатига қарши вужудга келган ва шу давр маърифатпарварлигининг юқори босқичи сифатида кўринди. Бу унинг иккинчи босқичи эди. 1917 йил февраль тўнтарилишигача бўлган воқеалар учинчи босқич эди. Шундан сўнг жадидлар сўл ва ўнг гуруҳга бўлиниб кетишди. Сўл гуруҳдаги Ҳамза, С. Айний ва бошқалар большевиклардан озодлик, мустақиллик кутдилар. Мунаввар Қори, Беҳбудий, Ажзий, Фитрат, Чўлпон, Абдулла Қодирий ўнг гуруҳга кириб, улар мустақилликка дума, парламент орқали эришмоқчи бўлдилар. Аммо подшо ҳам, вақтли ҳукумат ҳам, большевиклар ҳам, совет ҳукумати ҳам уларга миллий мустақиллик бермади.

Китоб таҳлилига кўра ўзбек ва тожик жадидлари миллий озодлик ҳаракатлари, 1916 йилдаги Жиззах, Тошкент халқ қўзғолонлари, Қўқонда вабо ва қаҳатчиликка қарши кўтарилган исён, Дукчи эшоннинг антиколониал ҳаракати билан яқиндан алоқада бўлишди. Беҳбудий, Чўлпон, Туркистон Мухториятида қатнашди. Кураш гоҳ пинҳона, гоҳ очиқ тус олди. Халқ қўшиқлари ва халқ достонлари ҳам чор зулмига қарши битилди. Ёзма адабиётнинг лирик эпос ва драматургия каби адабий турлари ва уларнинг жанрлари ҳам истиқлол ғоясини дадил тарғиб қилди.

Ҳамза, Фитрат, Чўлпон, Элбек, Абдулла Авлоний шеърларида, сатирик шеърият ва масалларда озодлик, мустақиллик учун кураш яққол кўринди. Беҳбудийнинг «Падаркуш», Абдулла Қодирийнинг «Бахтсиз куёв», Ҳамзанинг «Заҳарли ҳаёт» драмаларида маърифатпарварлик, мавжуд тузумдан, муте ҳаётдан норозилик, уни қоралаш, унга қарши руҳий исён кун тартибига қўйилди.

Ғафуржон Маҳмудовнинг «Ўзбек ва тожик адабиётида маърифатпарварлик ғоялари» номли тадқиқоти мазкур масалани миллий мустақиллик мафкураси асосида, бутунлай янги йўналишда текширган, эски, сийқа тезислардан қочган.

А. АБДУРАҲМОНОВ,
филология фанлари доктори.

Одамийлик сабоқлари

ИМОНИНГИЗДАН АЙРИЛМАНГ!

Ривоят қилишларича, Офоқхўжа эшоннинг қирқта муриди бўлган экан. Шулар орасида Машраб ҳам бўлган. Машрабнинг кийимлари жулдурвақа, ўзлари ҳокисор бўлиб, ажойиб шеърлар ёзар, Аллоҳ ишқида маст-аласт юрар экан. Офоқхўжа эшон бошқа муридларига қараганда, Машрабга ҳаммадан кўпроқ илтифот кўрсатар, доимо иззат-икром қилиб, ҳимояларида олиб юрган. Муридлар бир девонавор одам бўлса, уни пиримиз нега биздан ортиқ кўрадилар, деб ҳасад ўтида куяр эканлар.

Муридларининг дилларидаги ҳасад- адоватни Офоқхўжа эшон сезиб, ҳаммаларини ҳузурларига чақирдилар-да:

- Эртага ҳар бирингиз ҳеч ким кўрмайдиган жойда биттадан хўроз сўйиб, менга олиб келинглар,- деб буюрдилар.

Эртаси куни тонг саҳарданоқ муридлар бирин-кетин сўйилган хўрозларни кўтариб кела бошлашди. Офоқхўжа эшон улардан хўрозларни қаерда сўйишганини сўрадилар. Муридларнинг бирлари хўрозни уйни ичидан тамбалаб олиб сўйганини, бошқа бири тунда ҳеч кимга кўрсатмай чорбоғнинг бир бурчагида сўйганини, яна биттаси ертўлада сўйганини айта бошлади.

Бир вақт Машраб ҳам хўроз кўтариб келиб қолди. Пир қарасалар хўроз тирик, типирчилаб, қанотларини қоқиб, Машрабнинг қўлларидан чиқиб кетмоқчи бўлиб турганмиш.

Офоқхўжа эшон: «Ё Машраб, мен сизга хўрозни сўйиб олиб келинг, деган эдим-ку, сиз бўлса уни сўймай тириклигича кўтариб келибсиз, бу қандоқ бўлди»,- деб сўрадилар.

Шунда Машраб: «Пирим, мен хўрозни сўйиш учун кўп жой қидирдим, лекин пана жой тополмадим, қаерга бормай Аллоҳ кўриб турди, қандай сўяй бу жониворни. Сиз хўрозни биров кўрмайдиган жойда сўйгин деган эдингиз, буни сўйганимни худо кўриб турган бўлса-ю, мен қандоқ қилиб сизга ёлғон гапирай, биров кўрмади деб,»- жавоб қилди у.

Эшон бу гапларни эшитиб, Машрабга тасаннолар айтдилар, бағриларига босдилар, яна кўпроқ мурувват кўрсатиб, ҳақларига беҳад дуолар қилдилар. Муридлар Машрабнинг иймони мустаҳкамлигига офаринлар айтдилар. Меҳрлари яна товланди.

Бир одам, ке, биров кўриб ўтирибдими, деб киссавурлик қилади, дўкондор мижозга сездирмай тарози ёки пулдан уриб қолади, қариндоши ёхуд таниш-билишининг, ҳамкасбининг ютуқларини, омадини, тўқ-фаровонлигини, ширин ҳаётини кўра олмай ҳасаддан куйиб-қоврилади, ғийбат-бўҳтон тошини отиб, дилини вайрон, оиласини барбод, ўзини бадном қилади. Биров билмасин, секин қулоғингизга айтиб қўяй, фалончичи... деб раҳбар олдига кириб, яхши ва бир неча йиллардан бери ёнма-ён ишлаётган бир мутахассисни ёмон отлиқ қилади.

Яқинда қадрдон дўстим Зокирнинг касалхонада оғир аҳволда ётганини эшитдим. Кўргани бордим. Ҳол-аҳвол сўрашдик. У нима учун шу кўйга тушганини ҳасрат билан гапириб берди.

Бир бўлимда ўртоғи билан ишлар экан, Зокирнинг ақли-заковатлилиги, малакали, кўп нарсаларга ақли етадиган ходимлигини билган раҳбари уни катта бир бўлимга бошлиқ қилиб тайинлабди. Бу ерга ўртоғи ўтмоқчи бўлиб юрган экан. Пайт пойлаб бошлиққа уни роса ёмонлабди. Бўҳтонни эшитган Зокир инфаркт бўлиб қолди.

Расулуллоҳ бир ҳадисда айтадилар:

«Ёлғончилар қалбларида мўмин бандаларига нисбатан адоват сақлаган ҳолда уларни кўрганда мулозамат қилувчилар, чақимчилар, дўстларини бир-биридан айиришга ҳаракат қилиб юрувчилар, гуноҳсиз пок одамларга ноҳақ бўҳтон қилувчилар тангрининг маҳлуқлари ичида энг ёмони ҳисобланур, уларнинг ҳаммасига тангрининг ғазаби ёғилур».

Баъзи одамлар алдам-қалдам йўллар билан фаровон яшайди, шоҳона уйлар қуради, хўжакўрсинга дабдабали тўйлар, худойилар қилади. Лекин қорни оч, усти юпун, камқон бўлиб силласи қуриган қариндошига, қўни-қўшнисига, муҳтож инсонларга бир сўм у ёқда турсин, бир бурда нон ҳам бермайди, беришга қизғанади. Пулнинг сассиғидан ухлолмайди, лекин муҳтож одам қарз сўраб келса, худони ўртага қўйиб, бўлса ҳам ўзим муҳтожман, дейди.

Бундай даҳрийликни Аллоҳ бир кун келиб ажрини берадику! Аммо буни ўйламайдилар, давр келганида сур бегим қабилида нашунамолар билан ҳаёт кечирадилар. Ҳар бир инсон кўзи очиқлигида инсофга келмас экан, кейин кеч бўлади. Паймонаси тўлганида афсус-надоматлардан фойда бўлмайди. Буни зинҳор унутмаслик керак.

Инсон ота-онасиинг ризосини олса, ҳалол яшаса, ҳаромдан ҳазар қилса, одамларга ёмонлик қилмай, яхшиликлар қилса, хайр-эҳсонли, тавфиқли, иймонли бўлса, ўлганида Аллоҳ унга раҳмат қилиб, жаннат эшигини очиб қўяр экан.

Шунинг учун майит қабрга қўйилгач, гўрков сўрайди, фалончи қандай одам эди, деб!

Ана шу даргоҳда қандай жавоб бўлишини ўйлаб кўринг! Ғафлатда қолманг. Иймонингиздан айрилманг! Аллоҳ ҳамма яхши-ёмон амалларимизни кўриб туради, шунга яраша мукофотини ҳам беради. Буни асло унутманг!

ОТА-ОНАЛИК ҲУҚУҚИ

Ҳар бир ота-она фарзандининг яхши инсон бўлиб етишиши учун бор имкониятларини ишга солади. Уларнинг биринчи ҳимоячиси ҳам ота-оналардир, шунингдек вояга етмаган болаларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш ҳам уларнинг зиммасидадир.

Оилада тотувлик ҳукмрон бўлиши учун ота-она, болалар ўртасида англашилмовчиликлар, тушунмовчиликлар юзага келмаслиги учун ҳар иккала томон ҳам ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини тўла англаб олсалар, бу фойдадан холи бўлмайди.

Бу ҳақда «Никоҳ ва оила» Кодексининг 72-моддасида: «Ота-оналар ўз болаларини тарбиялашга, уларнинг жисмоний камолоти ва ўқиши тўғрисида ғамхўрлик қилишга, уларни ижтимоий меҳнатга тайёрлашга, жамиятнинг муносиб аъзолари қилиб етиштиришга мажбурдирлар.

Ота-оналик ҳуқуқи болаларнинг манфаатларига хилоф равишда амалга оширилиши мумкин эмас», дейилган.

Ота-она ўз болаларига нисбатан тенг ҳуқуқ ва мажбуриятларга эга. Улар ўртасидаги никоҳ бекор бўлганида ҳам болаларига нисбатан тенг ҳуқуқлардан фойдаланадилар ва мажбуриятлар ҳам сақланиб қолади.

Ота-она ва фарзандлар бир-бирларига маънавий, моддий ёрдам беришга, кўмаклашишга мажбурдирлар. Оилалар бузилган ҳолларда бола ким билан қолиши ёки қолмаслиги ҳақида мунозаралар пайдо бўлади. Авваломбор ҳеч бир оила бузилиб, ўртадаги болани тирик етим қилмаслик учун ҳар бир ота-она ҳаракат қилиши керак.

Баъзи ота ёки онани бола тарбиялашга нолойиқ деб ҳисоблашга тўғри келади. Хўш, кимларни ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум шахслар деб аташ мумкин?

Агар ота-она ёки улардан бири болаларни тарбиялашга доир мажбуриятларини бажаришдан бош тортаётганлиги, болалар билан шафқатсиз муомалада бўлаётганлиги, ичкиликбозлик, гиёҳвандликка муттасил берилиб кетганлиги аниқланса, суднинг қарори билан уларни ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинади. Улар ота-оналик ҳуқуқларидан маҳрум бўлгани билан болаларни моддий томондан таъминлаш мажбуриятидан озод бўлмайдилар, шунингдек, бу шахслар фарзандларини васийлик ва ҳомийлик қиладиган органлар ихтиёрига топширадилар.

Агар ота-она ажралишиб кетган бўлса-ю, болалар билан турмайдиган ота ёки она фарзандларини тарбиялашда иштирок этиши, бобо ва бувилар ҳам ўз неваралари билан кўришиб туришлари мумкин. Болани кўрсатмасликка ёки қаршилик қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Ҳар бир киши ҳаётнинг асосий мазмун ва мақсади бўлган оилани сақлаб қолиши, ота-она оиладаги фарзандларни вояга етгунларига қадар ўз ҳимоясига олиб, ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини суистеъмол қилмай уларнинг тарбияси, илм олиши, баркамол инсон бўлиб етишишлари учун бор имкониятлардан фойдалансалар, бундай оила энг мустаҳкам оила ҳисобланади.

Т.ХОНХЎЖАЕВ,
адвокат.

Оила даврасида

Ўлкамизда баҳор нафаси...

Ҳаваскор боғбонларга

МЕВАЛИ ДАРАХТЛАРГА ШАКЛ БЕРСАНГИЗ...

Баҳор фасли деҳқон, боғбону, миришкорлар учун ишнинг энг қизғин палласи. Улар баҳорнинг илк кунлариданоқ белни маҳкам боғлаб ишга киришадилар. Шунингдек, боғбонлар янги мевали дарахт ниҳолларини ўтказиш билан бирга кўп йиллик мевали дарахтларга ишлов бериш, буташ, уларни парвариш қилишдек масъулиятли юмушларни бажаришга жон-жаҳдлари билан киришадилар. Ахир дарахтларни қанчалик меҳр қўйиб парваришласак кузда оладиган ҳосилимиз мўл бўлмайдими?

Кўпгина ҳаваскор, ёш боғбонларни албатта дарахтларга ишлов бериш, буташ ҳақидаги тажриба-ю, маслаҳатлар қизиқтирмай қолмайди.

Мевали дарахтларга агар шакл бериш ва буташ ишлари вақтида ўтказилса, мева дарахтлари касалга чалинмайди, ҳашаротлар кўпаймайди, озиқ моддаларининг дарахтнинг ҳосилсиз новдаларига сарф бўлиши камаяди. Ҳосил сифати ошади. Тўғри буталган шохлар бақувват ўсади. Бу иш дарахтларда куртакларнинг бўртишига қадар тугалланиши керак. Бу бир яшарли мевали кўчатлар экилганда 3-4 та ён новда билан асосий новда бўлса уларнинг ўсишига қараб 40-50 фоиз қирқилади. Ҳамма ён новдалар бир хил баландликда бўлиши керак. Асосий новдани ён новдага нисбатан 25-30 см узунроқ қолдирилади. Марказий танада биринчи ярусдан 60-70 см юқорироқда, иккинчи яруснинг иккита скелет новдаси шакллантирилади. Ёки якка-якка жойлаштирилади. Тана бўйлаб скелет новдаларининг бир-биридан жойлашиш масофаси - камида 20 см бўлиши лозим. Биринчи тартибдаги новдаларни шакллантириш билан бир вақтда иккинчи ва учинчи тартибдаги новдалар шакллантирилади. Иккинчи тартибдаги биринчи шоҳ биринчи тартибли шохда яратилиб, унинг асосидан 30-40 см узоқликда бўлиши керак. Иккинчи шох биринчисидан 25-30 см оралатиб, шаклга киргизилади. Учинчи тартиб шохлари ҳам шу тариқа шакллантирилади. Ёш дарахтларга 1-2 йил давомида шакл бергандан сўнг уларни кўп буташ тавсия этилмайди, чунки бу ҳолда улар зўр бериб бўйига ўсади ва ҳосилга кириш вақти кечикиб кетади. Мевали дарахтларни дастлабки 5-7 йил давомида шакллантириш лозим. Бир йиллик новдаларнинг ўсиши 40-45 см бўлса улар қисқартирилмайди. 60 смдан кўпроқ ўсган новдаларгина қисқартирилади.

Агар новдаларнинг узунлиги 15-20 см бўлса, у ҳолда дарахт шох-шаббаларини янгилаш тавсия этилади. Хўш, бунинг учун нима қилиш керак?

Майда ёш шохлар 2-3 йиллик она шохларга тақаб қирқилади ва шу билан бирга уйқуда ётган куртакларни уйғотиш ҳисобига янги шохлар пайдо қилинади. Бир жойдан қалинлашиб чиққан новдалар сийраклаштирилади. Масалан, гилос шохларини, бир йиллик новдаларни кўк, яшил новдаларни 40-45 см узунликда кесиш ҳосилни даста шохларининг кўпайишини тезлаштиради.

Шафтоли кўчати дастлабки йилларда тез ўсади, кўп шох чиқаради ва тезда мева бера бошлайди. Агар буталмаса, шох-шаббаси қалинлашиб, ички қисмидаги шохларнинг барги тўкилиб, фақат ташқи шохлардагина ҳосил бўлади. Дастлабки 1-2 йил давомида бир йиллик новдалар қисқартириб турилади. Қуриган, соялатувчи шохлари заиф бўлган новдалар олиб ташланади. Асосий шохларнинг учидан ўсиб чиққан узунлиги 50-60 смли ва ундан узун новдалар учдан бир қисмига ёки ярмисига, калтароқлари эса чорак қисмига қисқартирилади. Шохларни кесишда мева куртакларининг жойланиши ҳам ҳисобга олинади.

Баъзи навларда ҳосилли куртаклар новданинг учида пайдо бўлган бўлса, бу новдалар кўпроқ қисқартирилади. Кесиклар 3 смдан катта бўлганда бўёқ суртиб қўйилади.

Мевали дарахтларда йил бўйи бўғзидан ва танасидан чиққан бачкилар таги билан кесиб ташланади. Баҳорда дарахт танаси она шохларининг туби икки қисм сўндирилган оҳакка бир қисм соф тупроқ аралаштириб тайёрланган суюқлик билан оқланади. Бу суюқликка 200-300 гр мис купораси солиб оқлаш дарахт танасидан елим оқиш касаллигидан сақлайди.

Юқорида айтиб ўтилган тадбирларни ўз вақтида сифатли қилиб ўтказиш мева дарахтларидан мўл ва сифатли ҳосил олишга тайёрлайди.

Маҳдий РАЗЗОҚОВ,
қишлоқ хўжалик фанлари номзоди.

СИЗ «У» НИ БИЛАСИЗМИ?

Оилада тотувмисиз ёки орангизда қандайдир тушунмовчиликлар, англашилмовчиликлар бўлиб турадими? Хўш, нима учун?

Қуйидаги саволларга «ҳа» деб жавоб берсангиз «1» очкодан белгилаб боринг.

АЁЛЛАР УЧУН САВОЛЛАР

1. Турмуш ўртоғингиз бошқа дастурда у учун қизиқарли бўлган Бутунжаҳон футбол ўйинлари бўлаётган бўлса ҳам, Сизнинг кўнглингизга қараб кўп қисмли телефильмни қўшилиб кўраверадими?
2. У ҳақлигини билса ҳам бўлиб ўтган хафагарчиликдан кейин Сиздан узр сўрайдими?
3. Идиш-товоқни ювиш у учун муаммоли иш эмасми?
4. Ўзингизга кўйлак сотиб олсангиз «жуда ярашди», «жуда чиройли экан» деб кўнглингизни кўтарадими?
5. Энг яқин дўстлари билан бўладиган зиёфатни, агар розилик бермасангиз ташлаб келадими?
6. У Сизни ҳар қандай ҳолатда ҳам чиройли ҳисоблайдими?
7. Сизнинг уйга қайтишингиздан ярим соат илгарироқ келишингизни бесабрлик билан кутиб асабийлаша бошлайдими?
8. Сиз билан танишгандан буён аввал ёқтириб юрган ҳамкасбига эътибор бермай қўйганми?
9. Дам олиш кунларини Сиз билан ўтказиш учун ўртоқлари билан келишиб олинган балиқ ови ёки қизиқарли футбол ўйинларидан кеча оладими?
10. Ювиниш хонасида пардоз буюмларингиз бетартиб, сочилиб ётган бўлса ҳам огоҳлантирмайдими?
11. Ёмғир ёғаётган бўлса зонтикнинг кўпроқ қисмини Сизга тутиб турадими?
12. Тиш пастасини очиқ ҳолда ташлаб кетган бўлсангиз ҳам индамай қўяверадими?
13. Агар тоза пайпоқ бўлмаса, кир пайпоғини ҳеч бир таънасиз киядими?
14. Сизнинг суратингизни ёнида олиб юрадими?
15. Кайфияти яхши бўлмаган пайтларда ҳам Сиз билан қувноқ кайфиятда гаплашадими?
16. Ухлаб ётганингизда Сизга меҳр билан термулиб қараб турганини ҳеч кўрганмисиз?
17. Овқатланиш маҳалида косангизга ўзининг овқатидан гўштнинг каттароқ бўлагини солиб қўядими?
18. Футбол ўйинларини у Сизга берилиб тушунтиришни ёқтирадими?
19. Сиз эски танишларингиз (эркаклар) билан учрашиб қолганда саломлашсангиз унинг кайфияти тушиб кетадими?
20. Машина ҳайдаётганда Сизнинг маслаҳатларингизни жим эшитиб кетадими ёки койиб ташлайдими?
21. У кишининг энг ишончли кишисиман дея оласизми?

ЭРКАКЛАР УЧУН САВОЛЛАР

1. Сиз уйдан чиқиб кетишингиз олдидан хомуш бўлиб қоладими?
2. Ички кийимларингизни эсига солмасингиздан ювиб қўядими?
3. Йўқотган кўзойнагингизни ёки бошқа нарсангизни топиш учун жон-жаҳди билан киришадими?
4. Ювиниб чиққанингиздан кейин ювиниш хонасини оғринмасдан, бажонидил тозалаб чиқадими?
5. Ишдан бутун иш кийимингизни ифлос қилиб қайтсангиз койиб, дашном берадими?
6. Тамаки чекиб кули қолдирилиб кетган кулдонни артиб, ювиб қўядими?
7. Ишдан кеч қайтсангиз, овқатни емай кутиб ўтирадими?
8. Сиз унга гул тақдим қилсангиз ёшли кўзлари билан миннатдор қараб қўядими?
9. У қўшни аёл билан гурунглашиб ўтиришдан кўра, Сизнинг машина тузатишингизга ёки қилаётган бирор юмушингизга ёрдам беришни афзал биладими?
10. Бошқа эркакларга умуман эътибор бермайдими?
11. Бирор қизиқ фильм томоша қилаётганларингизда уни безовта қилиб чўнтагидан ширинлик олсангиз эътироз билдирмайдими?
12. У сизсиз бир кун ҳам яшай олмаслигини тез-тез айтиб турадими?
13. Сиз билан бирга хоккейни томоша қиладими, гарчи бошқа дастурда у учун севимли фильм берилаётган бўлса ҳам?
14. Ошхонада автомобилингизнинг бирор детали ётган бўлса тегмайдими?
15. Шахсий ишларингиз ҳақида гапираётганингизда Сизни диққат билан эшитадими?
16. Сиз унинг ҳаётига кириб борганингиздан бери баъзи аёлларга ўхшаб киноактёрларни ғойибдан севиб қолмайдими?
17. Сиз қандайдир таомни ўз қўлингиз билан тайёрламоқчи бўлсангиз жаҳли чиқмайди?
18. Тартибсиз сочиб ташланган буюмларингизни дашномсиз, ҳеч гап-сўзсиз йиғиштириб қўядими?
19. Сизга ўзига ишонгандай ишонадими?
20. Сизнинг латифаларингизни гарчи 5 -чи маротаба эшитаётган бўлишига қарамасдан, эътироз билдирмай қўшилишиб куладими?
21. Уйга сабабсиз кеч қайтсангиз жанжал кўтармайдими?

Агар Сиз 17-21 саволга «Ҳа» деб жавоб берган бўлсангиз сизнинг эрингиз ёки хотинингиз сизни жонидан ортиқ ҳам севади.

10-16 баҳо. Сизнинг оилангизда севги, муҳаббат ҳукмрон.

2-9 баҳо. Ўйлаб кўринг, оилада нимадир етишмайди.

0-1 баҳо. Зудлик билан оилани сақлаб қолиш учун жиддий шуғулланинг.

Хориж матбуоти асосида
Барно СУЛТОНОВА
тайёрлади.

Турмуш чорраҳаларида

БОТҚОҚЛИК

I

Ассалому алайкум, Санобархон! Кўпдан бери сизга хат ёзмаган эдим. Мана бугун қоғоз қоралаяпман. Дугонажон! Қалайсиз, соғлиғингиз, болаларингиз яхшими? Хўжайинингиз дурустми?...

Азизим Санобархон! Биласиз, одам бир йиғлаб олса, ғам-андуҳлардан енгил тортади. Шуни ўйлаб хат ёзай, зора шу билан бошимга тушган кулфат ариса, деган ниятда қўлимга қалам олдим.

Биласиз, бундан икки йилча илгари Польшага ишлагани боргандим. Бир фермер полякка хизматкорликка ёлландим. Уйида овқатини пишириб, кир-чирларини ювиб юрдим. Яхшигина ҳақ тўлаб туришди. Одамови эмасман, тезда улар билан чиқишиб кетдим. Улар мени, мен уларни ёқтириб қолдим. Шундай мазали таомлар пишириб турдимки, бундан улар бениҳоя шодланиб юришди. Айниқса, уларга паловимиз хуш келди. Тез-тез палов пишириб беришимни сўраб туришди...

Шартнома тугагач, уйга мўмай пул билан қайтдим. Қайтиб келиб не кўз билан кўрайки, уйда эрим бошқа аёл билан ётибди. Хўрлигим келди. Мен не-не машаққатлар билан топган пулимга булар айшу-ишрат қилиб юришган экан. Болаларим уйдан чиқиб кетишибди. Қизим онамникида, ўғлим безориларга қўшилиб кетибди.

Йиғладим-сиқтадим, қўлимга илинганини олиб онамникига келдим. Нега ва нима учун бошимга бундай савдо тушганига ҳайронман. Топганим оилам, болаларимга бўлсин деган эдим. Ахир ёмон йўлга юрганим йўқ эди-ку! Агар эрим топиш-тутиши яхши бўлганида эди, аллақаерга бориб ишлармидим. Болаларимга қараб, овқатини пишириб, эримни очиқ чеҳра билан қарши олмасмидим.

Назаримда оиламизнинг бузилишига, хиёнатга сабаб, топган пулим қадрига эрим етмади. Пешона тери тўкиб топилмаган пулни эрим қандай қилиб ҳам қадрни биларди!

Санобархон! Бошимда ана шундай ташвиш. Вақтингизни олганим учун узр. Бизникига келинг, бир дардлашайлик. Уйдагиларингизга мендан салом айтиб қўйинг.

Дугонангиз Раъно.

II

Ассалому алайкум, Раънохон!

Сизга мен хат ёзганимдан асло ажабланманг. Дугонангиз билан бирга хатингизни ўқиб чиқдик. Ҳа, бошингизга кулфат тушибди, эрингиз хиёнат қилибди. Оила ўчоғи бузилишидек ёмон кулфат йўқ. Биламиз сизга оғир. Уйдан бош олиб чиқиб кетганингиз яхши бўлибди. Қолганингизда, эрингиз хиёнатини назар-писанд қилмаганингизда ботқоққа ботардингиз, вақти келиб пушаймон бўлардингиз.

Шундай воқеанинг гувоҳи бўлдим. Биласиз ишдан бўш пайтимда дурадгорлик, сувоқчилик қилиб тураман. Бир куни танишим Раҳматжон «Иш бор, пулиям мўмай бўлади» деб ёрдамга чақирди. Бирга бордик. Энди сизга таърифлай десам мана-мен деган уй солингану сувоқ ишлари қолган экан. Раҳматжондан хурсанд бўлдим. Лекин икки-уч кундаёқ бу уй эгаларидан ҳафсалам пир бўлди, денг. Нега дейсизми? Каттаю-кичик ҳамма уй эгасини оёқ ости қилади. Ҳатто эндигина тили чиққан набираси ҳам «Алкаш жинни» деб юради. Шуларни кўриб ишни ташлаб кетай деб бир неча бор аҳд қилдим. Лекин Раҳматжонга, уй эгаларига сўз бериб қўйганман, лафзимни бузишга куч тополмадим...

Бир куни уй эгаси Самад ака ёрилиб: «Эй ука! Бошимга тушган барча тошларга ўзим сабабчиман. Хотинимни ўйнаши билан ушлаб олганман. Уйдан чиқиб кетай десам болаларимга юрагим ачишди. Уларни кўзим қиймади. Устига хотиним бир дунё ваъдаларни бериб, оҳ-воҳ қилди, кечиринг деди. Кечирдим. Афсус, минг афсус. Кечириб хато қилган эканман. Ўша воқеадан ярим йил ўтар-ўтмас четга, бозорга борадиган бўлиб қолди. Топиши яхши. Уйимизга барака кирди. Аммо меҳр-оқибат янаям кўтарилиб кетди. Хотиним ҳар икки гапининг бирида топганимга яшаяпсан, тагингда машина, мана бу ҳашаматли уй менинг пулимга келган, дейишдан чарчамайди. Тўғри айтади. Бунга мен топган пул етмайди. Тилим қисиқ, аламимни ароқдан оламан. Бинойидек юрардим, ҳозир ароқ ичмасам туролмайдиган бўлиб қолдим. Ботқоққа ботиб кетдим, ундан чиқолмаяпман. Уйдан чиқиб кетсам, қаерга ҳам бораман. Ичкилик ичавериб куч-қувватдан қолдим, касаллик орттирдим, ёшим ҳам бир жойга бориб қолган бўлса...»

Раънохон! Бошингиздаги кулфат арисин. Ҳаётнинг бу ёғи сизга боғлиқ. Фарзандларингиз кўмакка келишади. Ҳа айтмоқчи, дугонангиз Санобархон яқин орада сизникига боради.

Хўп хайр,Равшан.
Хатларни оққа кўчирувчи:
Холхўжа МИРЗАЕВ.

Ona sutining sehri

(rivoyat)

Alisher Navoiy bir kuni qo'shni mamlakatga sayohatga chiqibdi. Shahar ko'chasidan o'tib ketayotib, ko'zi eshik oldidagi supada yig'lab o'tirgan bir ayolga tushib qolibdi. Shoir undan :

- Hoy,singlim, nega bunchalik iztirob o'tida qovurilyapsiz ? - deb so'rabdi. Shunda haligi ayol:

- Ey yo'lovchi, nimasini aytasiz. Yaxshisi siz so'ramang, men aytmay, - debdi-da, yig'layveribdi.

- Yig'lashingizni boisini ayting, balkim yordamim tegib qolar, - debdi tag'in hazrati Alisher Navoiy.

- Qo'ymadingiz - qo'ymadingiz-da, - debdi ayol. - Ha, mayli, aytsam ayta qolay. Podshohi olampanohimizning bir odatlari bor, o'zlari dunyoga kelgan kunlari tug'ilgan bola o'n beshga kirdi, deguncha uni o'ldirtirib yuboradilar. Shu odatlari tufayli ne-ne bolalar bevaqt halok bo'ldi. Men ham bundan bir kuni kam o'n besh yil burun bir o'g'il ko'rgan edim. Uni bildirmaslikka qancha urinmay, ayg'oqchilar payqab qolib shohga xabar qilishgan ekan. Kuni kecha kelib : "Ertaga o'g'ling o'n beshga to'ladi, podshohlikka olib ketamiz", deyishdi. Yakkayu yagona nuri diydamning kuni bitdi, podshohlikdan tirik qaytishiga hecham aqlim yetmaydi. Qanotidan ayrilgan lochin ucholmas, deganday, bolamdan ayrilib qolgan kunim mening ham o'lganim. Men yig'lamay, kim yig'lasin.

Ayolning gapi Alisher Navoiyga qattiq ta'sir qilibdi. Shoir bolani qutqazishga ahd qilibdi. Shoir bolani qutqazishga, podshoning bu yaramas fe'liga xotima berishga ahd qilibdi.

- Hafa bo'lmang, singlim, - debdi u ayolga qarab, - bir ilojini toparmiz. Hozir o'g'lingiz qaerda ?

- Uyda yotibdi, - deb javob beribdi ayol.

- Meni uning oldiga olib kiring. Ayol Alisher Navoiyni ergashtirib uyga kiribdi. Bularni ko'rib bola o'rnidan turibdi-da, kelib shoirga salom beribdi. Hazrat alik olgach, bolani bir chekkaga imlabdi-da, qulog'iga shivirlab shunday debdi :

- Onangga ayt. O'z sutidan xamir qorib, senga ikki dona kulcha yopib bersin. Bola hayron bo'libdi. Nima deyishini bilmay qolibdi.

Buni ko'rgan Alisher Navoiy :

- Bor, aytganimni qil, gapimning ma'nosini keyin aytaman, anglaysan, - deb shoshiltiribdi bolani. Keyin men kechroq qaytaman, debdi-da, ko'chaga chiqib ketibdi. Bola shoir aytgan gaplarni onasiga yetkazibdi. Onasi, bu gapda bir hikmat bordir deb o'z sutiga xamir qorib, undan ikkita kulcha tayyorlabdi. Kulchalarni endi yopib bo'lgan ekan, uyga Alisher Navoiy kirib kelibdi. Ayolning qo'lidagi kulchalarni olib, bolaga qarab shunday debdi :

- Bu kulchalarni qo'yningga solgin-da, qo'rqmay podsho saroyiga bor. U seni o'limga hukm qiladi. Sen qo'rqma. Odat bo'yicha jallodlar hukmni ado etish oldidan podsho sendan : "O'liming oldidan oxirgi iltimosingni ayt, bajaraman", deb so'raydi. Shunda : "Sultonim, shu kulchalarimdan yesangiz" deginda, kulchalardan unga uzat.

Podsho olmasdan darg'azab bo'lib : "Meni o'ldirmoqchi bo'lib, kulchaga zahar qo'shgan bo'lsangchi !" - deydi. Shunda sen qo'rqmasdan bir kulchani ikkiga bo'lib yarimini o'zing ye. Keyin podsho ham noiloj qolgach yarimtasini yeydi.

... Ertasi tong otibdi. Azonda podsho ayg'oqchilari kelib, onasini dodu faryodiga quloq solmay, bolani saroyga olib ketishibdi. Bolani ko'rgan podsho :

- Men dunyoga kelgan kuni tug'ilgan ekansan, hozir o'lishing shart. Ammo o'liming oldidan oxirgi tilagingni bajarishga va'da beraman. Ayt istagingni, - debdi.

- Marhamatingiz uchun rahmat, sultoni bokaram, oxirgi iltimosimni bajaradigan bo'lsangiz, mayli, aytay : - Shu kulchani yesangiz, - debdi unga uzatib.

Podshoning jahli chiqib :

- Nima meni o'ldirmoqchimisan ? Bu kulchaga zahar solgansan, - debdi-da jallodni chaqiribdi.

Bola shunda dangal turib, kulchani ikkiga bo'lib darhol bir bo'lagini o'zi yebdi va qolgan bo'lagini podshoga uzatibdi, podsho va'dasini bajarishdan boshqa iloji qolmabdi. Kulchaning yarmini yebdi. Buni qarangki, birdan podshoda bolaga mehr uyg'onib, uni o'z tug'ishganidek yaxshi ko'rib qolibdi.

Bolani shuncha o'ldiray dermishu, ammo o'ldirgisi kelmasmish. Podsho bolani o'ldirish fikridan qaytib, o'ziga vazir qilib olibdi.

Shu kundan boshlab, podsho o'zi tug'ilgan kuni dunyoga kelgan bolalarni o'ldirish odatini ham tark etishga majbur qilgan kishi-dono Alisher Navoiydan bir umrga minnatdor bo'libdi.

Sadoqat Fayziyeva tayyorladi.

Мунозара, таклиф

ДОҒ

Баҳор келди. Кунлар исий бошлади. Илиқ кунларда ҳар ерда уйилиб ётган ахлат тепалари туфайли бу ерга яқин яшовчи аҳоли кўп азият чекиши, пашшалар кўпайиб, ёқимсиз ҳид кишиларнинг ҳаловатини бузиши табиий. Шунинг учун бундан кейин ахлатларни йиғиш ва уларни йўқотишда айрим хонадонлар тажрибасини ҳаммамиз қўлласак, зарарли чиқиндилардан иборат чиқинди катта фойда бериши мумкин бўлган хомашёга айланиб, бу билан шаҳарларимиздаги зарарли чиқиндилар салмоғини бирданига юз ёки минг баробар камайтиришга эга бўламиз. Ахлатлар асосан ҳовлилардан кўп чиқар экан. Чунки, маҳаллалардан ўтаётганимизда айрим хонадонлар дарвозаси олдига қарасангиз, ҳар хил идишларда уйилиб ётган ахлатни кўрасиз. Шундай хонадонларни ҳам учратиб қоласизки, уларнинг дарвозаси олдида ҳеч қачон бирор челак ахлат кўрмайсиз. Хонадон аъзоларидан «ахлатни нима қиласизлар»,-деб сўраганимизда, «бу жуда осон, озгина эътибор бўлса бас. Тупроқ аралаш ҳамма нарсани бир жойга йиғиб кўчага олиб чиқмасдан, супринди ичидан тупроқнинг ўзи ажратиб олиниб, қолган хас-чўп, қоғозларни қуритиб ёқиб юборишса, қолаверса, тандирга тутантириқ қилишса ҳеч қандай чиқинди тўпланмайди. Кўпчилигимиз супурилган тупроқни ажратиб олишдан эриниб, қовун-тарвуз пўчоқларига аралашиб мол ҳам емайдиган қилиб дарвоза олдига уйиб қўямиз.

Масалан, бизнинг рўзғоримиз катта, товуқ, мол-ҳолимиз кўп бўлишига қарамай ҳовлимиздан бирор чиқинди чиқармаймиз. Ҳар кунги супурилган тупроқни хас-чўплардан яхшилаб тозалаб гулларнинг тагига сепиб чиқамиз»,-дея жавоб беришди.

Бир-биридан гўзаллашиб бораётган шаҳарларимиз кўркига доғ бўлиб турган, дилларни хира қилувчи ахлатларни йўқотиш, Эпидемик хавф солаётган юқумли касалликлар келтириб чиқараётган бундай манбаларни ўз вақтида баҳор ойларининг бошларидаёқ умумхалқ тозалик ойлиги ўтказиб, хонадон аъзолари бу ишларга тегишли ҳамма ташкилот ва муассасалар бел боғлаши керак.

Баъзи давлатларда аллақачон ахлат деган муаммолар йўқотилиб, аксинча бу соҳада фойда берувчи қайта ишлаш корхоналари мавжуд. У ерларда ахлат ташлаш учун келган киши бизга ўхшаб ҳўлу-қуруқ аралаш челакдан ағдара солиб уйига шошилмайди. Улар чиқиндиларни шошмасдан ажратиб, қоғозни алоҳида, пўчоқлар ва темир терсакни алоҳида ўз яшикларига солиб кетишади. Чунки, бундай қилмаса, катта жарима тўлашга тўғри келади. Улар бунга ёшликлариданоқ ўрганиб кетишган. Бундай усул билан йиғилган ахлатни эса ахлат деб бўлмайди. Чунки, у салгина ишлов берилса, юқори сифатли маҳсулотлар чиқарса бўладиган хомашёга айланиб қолади, машиналар ҳам уларни алоҳида жойлаб қайта ишлов жойларига топширишади.

Саксонинчи йиллар эди. Москванинг «Время» дастурида чет эллардан бирида: шаҳар чеккасида ўрнатилган телефон будкасидаги қимматбаҳо аппаратта ҳеч ким тегмаслигини, телефон рўйхати ёзилган телефон китоби жуда эски, илвираб кеттанига, айрим варақлари тушиб кетганига қарамай улар ўз бетларига эҳтиёт қилиб қўйилишини кўрсатди. Бунинг сабаби уларда тартиб қаттиқ, яъни жамоат ва халқ фойдаланадиган нарсаларга зиён етказгандар учун бу ерда жуда катта жарима солиниб, уларни ўғирлаганларга ҳатто ўлим жазоси қўлланилар экан.

Балки бизларда ҳам қоидани бузганларга қандайдир чора кўрилиб, жарима миқдори кўпайтирилса, бизда ҳам тартиб ўрнатилса ажаб эмас.

Ёдгор ТУРЛИБЕКОВ.

«Ишонч» устахонаси

ГУЛНИ СУҒОРАДИГАН МОСЛАМА

Ҳар бир экин сув билан. Гул ҳам шундай. Агар сиз гулга сув қуйишни унутсангиз ёки узоқ жойга кўпга борадиган бўлсангиз ҳеч хавотирланманг. Гулни ўзи суғориб мушкулингизни осон қиладиган мослама бор. Агар сиз расмда кўрсатилганидек бўш пластмасса идишни ёғочга бириктириб, қопқоғини тешиб учига бир бўлак латта тиқиб қўйсангиз олам гулистон. Шунда гул остида доимо нам бўлади.

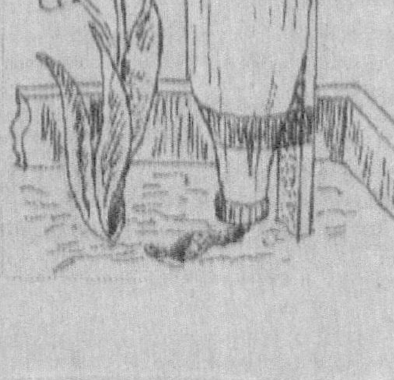

Ҳошимжон ЭГАМОВ.
Расмлар муаллифники.

Ўзбекистон ва жаҳон

ҚАРДОШЛИГИМИЗ АБАДИЙ

Барча туркий элларнинг муқаддас байрами — Наврўзи олам қардошимиз Туркия халқи томонидан ҳам кенг нишонланади. Ана шу кўҳна ва гўзал байрам арафасида Туркиянинг Ўзбекистондаги Буюк элчиси Умур Апайдин жаноблари билан мулоқотда бўлдик.

— Жаноб Апайдин, аввало, Сизни ва сиз орқали бутун турк халқини Наврўзи олам билан қутлаймиз. Кези келганда, Наврўз арафасида дилингизга келган ҳиссиётлар билан ўртоқлашсангиз.

— Наврўз байрами, яъни турк дунёсининг энг буюк байрамида мен жуда катта ҳаяжон ҳиссини туймоқдаман. Бу қадимий байрам барча туркий халқлар томонидан жуда катта қувонч билан кутиб олинади. Ўзбекистонда бўлганидек, Туркияда ҳам Наврўзи олам кенг нишонланади. Ўзбекистон учун бу йилги Наврўз мустақиллик йилларидаги еттинчи Наврўздир. Шу ўтган етти йил ичида Ўзбекистон том маънода юксакларга парвоз қилди. Ўзбекистон ҳам сиёсий, ҳам иқтисодий ислоҳотлар бобида жуда қисқа фурсат ичида жиддий силжишлар, жиддий муваффақиятларга эриша олди. Биз — Туркия халқи ва ҳукумати Ўзбекистоннинг қардошлари, ватандошлари сифатида Ўзбекистон эришган ва эришаётган буюк ютуқларни катта қувонч билан қарши оламиз. Шахсан менинг ўзим, Туркиянинг Ўзбекистондаги Буюк элчиси сифатида бу ютуқларни самимий қувонч билан эътироф этаман. Наврўз арафасида менинг кўнглимни ана шундай самимий ҳиссиётлар, яъни қардош Ўзбекистон ютуқларига чин дилдан қувониш ҳислари эгаллаган.

— Шу ўринда, Ўзбекистон ва Туркия ўртасидаги муносабатлар равнақи хусусида ҳам тўхталсангиз.

— Давлатларимиз ўртасидаги муносабатлар ҳам Ўзбекистон мустақиллигининг ўтган етти йили давомида жадал ривожланди. Икки давлат ўртасида абадий дўстлик ва ҳамкорлик борасидаги тарихи ҳужжат имзоланди.Иқтисодий ва сиёсий ҳамкорлигимиз равнақига хизмат қилувчи кўпгина шартномалар қабул қилинди. Бу менинг Ўзбекистонда қаршилаётган иккинчи Наврўзим. Шу икки йил давомида ҳам давлатларимиз ўртасидаги дўстлик қанчалар мустаҳкам эканлигига тан бердим. Икки йил ичида Туркия ва Ўзбекистонанинг муносабатлари тарихида кўпгина муҳим воқеалар бўлди. 1997 йилнинг сўнгида Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Туркияга расмий ташриф буюрди. Бу ташриф икки қардош мамлакатнинг ўзаро ишончли ва манфаатли ҳамкорлик алоқаларини ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этди.

— Наврўзи оламда Ўзбекистон халқига қандай тилаклар билдиришни истардингиз?

— Мен Ўзбекистонга, унинг ажойиб халқи ва ҳукуматига буюк келажак йўлида катта оамадлар тилайман. Ўзбекистонда кенг қўлланиладиган бир шиорни эслаб ўтмоқчиман. Бу «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» шиоридир. Чиндан ҳам, Ўзбекистонни жуда буюк, порлоқ келажак кутмоқда. Мен Туркия элчиси сифатида Ўзбекистонга ана шу буюк келажак сари олиб борувчи йўлда катта муваффақиятлар тилайман. Қолаверса, элингизнинг ҳар бири кишиси барча ўйлаган ниятларига эришсин. Ўзбекистон ва Туркия ўртасидаги дўстлик ҳеч қачон завол кўрмасин!

Хайрулло НУРИДДИНОВ суҳбатлашди.

«Алпомиш» достонининг 1000 йиллиги олдидан

Республика Вазирлар Маҳкамаси «Алпомиш» достони яратилганлигининг 1000 йиллигини нишонлаш тўғрисида қабул қилган қарорни халқимиз зўр мамнуният билан кутиб олди.

ДЎМБИРАНИНГ БОҚИЙ САДОСИ

Самарқандда улкан маънавий маросимиз - достону термаларни маромига етказиб куйлайдиган бахшишоирларнинг ўзига хос мактаби яратилган. Фозил Йўлдош ўғли, Пўлкан шоир, Эргаш Жуманбулбул ўғли сингари халқ бахшилари шулар жумласидандир. Республика бахши-шоирлари танловининг бир неча бор ғолиби, атоқли сўз устаси Ислом шоир Назар ўғлининг фарзанди - Зиёдулла бахши Исломов устозлар анъаналарини собитқадамлик билан давом эттириб келаётган достончилардан биридир.

- «Алпомиш» достонини... - ҳар гал ўзгача меҳр, иштиёқ билан, тўлиб-тошиб, жўшиб куйлайман,- дейди З.Исломов.- Ахир алп қоматли, дев келбатли Алпомишнинг батанпарварлиги, юрт осойиши, ободончилиги йўлидаги саъй-ҳаракатлари, Ойбарчиннинг садоқати, аҳду вафоси, чин муҳаббати, эл қайғуси, дарди билан яшашини жўшиб куйламай бўладими?!

«Алпомиш» достони ўлмас асардир. Унда шундай бир қудрати ва эл келажаги миллий руҳ мавжудки, уни куйлаганда, ҳатто тинглаганда кишининг кўнгли тоғдай кўтарилади.

«Алпомиш» юртимизда яшаб ўтган кўплаб оқинлар, халқ бахшилари томонидан севиб куйланган. Халқ достонларининг туганмас хазинасини дилларимизга йўллаган, авлоддан-авлодга ўтиб, бойитиб келган устозларимизни чексиз ҳурмат-эҳтиром билан эслаймиз. Фозил Йўлдош ўғли, Эргаш Жуманбулбул ўғли, Пўлкан шоир, отам Ислом шоир бу достонни зўр маҳорат билан маромига етказиб куйлаб, халқимиз онгига ватанпарварлик, инсонийлик, ўзбекона бағрикенглик туйғуларини сингдирганлигини эслаганим сари жўшиб кетаман, балки элни маърифатга чорлаган мураббий ҳам бўлганлар. Уларни халқ ҳурматлагани шунчаки эмас. Уларда улкан истеъдод, бекиёс тафаккур қудрати, калб нозокати ва зиёси ўзлари куйлаган достонларнинг буюк миллий руҳининг таъсири, деб билaман.

Халқ термаларида:«Соз билан суҳбати ёлғон деманглар, Одам. Ато бино бўлганда ҳам бордир» дейилади. Ривоятларга кўра, энг биринчи шоир ҳам, дастлабки созанда ҳам Одам Атонинг ўзи бўлган.

Момо Ҳаво эса дўмбирага торлар эшиб берган экан.

Кези келганда шуни айтиш керакки, Самарқанднинг Лойка қишлоғида Йўлдош, Қўлдош, Суяр бахшилар бўлмаганида Фозил Йўлдош ўғлидек улкан оқин чиқмас эди. Кўплаб шогирдлар етиштириб, эл-юрт ҳурматини қозонган Ислом шоир Назар ўғлининг фаолияти ҳам ибратга сазовор. Унинг жўшиб куйлашларидан завқ ва илҳом олиб, ижод булоғидан сув ичиб, мен ҳам достончи бўлдим. Давлатимиз бу соҳага катта эътибор қаратиб, ғамхўрлик кўрсатиб, уни равнақ топтириш учун кенг имкониятлар яратиб бераётганидан бошим осмонда. Ния пайтда шогирдларим ҳам достончиликнинг сиру асрорларини зўр иштиёқ билан ўрганаётганлиги кўриб, кўнглим янада ўсади. Нарпай туман маданият уйи қошидаги ёш бахшилар тўгарагида камол топаётган Соймжон Эргашев, Исомжон Исломовнинг овозлари тобора сайқаллашиб, дўмбирага «қўллари келишиб» қолди.

Хуллас, ҳукуматимизнинг қарори билан «Алпомиш» достонининг 1000 йиллиги мустақил, озод ва обод, саньатсевар диёримизда кенг нишонланиши мендек оддий бахшини ғоят қувонтирди ва илҳомлантирди. Бу ғоят хайрли ишдир. Бу тўйнинг катта тантана билан нишонланиши достончилигимиз тарихида янги саҳифа бўлиб қолади.

Ҳамза Шукуров, ЎзА мухбири.

Спорт

ҚИШНИНГ СЎНГГИ БЕЛЛАШУВЛАРИ

1998 йил қишки мавсум мусобақалари ниҳоясига етди. Енгил атлетика бўйича ёпиқ иншоотларда қишки мавсумнинг сўнгги мусобақалари Ўзбекистон чемпионати, спорт жамиятларининг жамоалари ўртасида мамлакат биринчилиги 1976-1978 йилларда туғилган ёшлар ҳамда фахрийлар ўртасида Ўзбекистон биринчилиги бўлиб ўтди. Жамоалар ўртасидаги биринчиликда Марказий ҳарбий спорт клуби 33086 очко билан ғолиб бўлди. Иккинчи ўринни «Меҳнат ўринбосарлари» кўнгилли спорт жамияти марказий кенгаши жамоасига насиб этди. Улар ҳисобида 26281 очко бор. Учинчи ўринни 19735 очко жамғарган касаба уюшмалари командаси қўлга киритди.

Енгил атлетикачилар 25 тури бўйича бўлиб ўтган беллашувларда Тошкент шаҳрининг 11 вакили, Сирдарё вилоятининг 3 спортчиси, Фарғона ва наманганликлардан 2 киши, Самарқанд, Бухоро ва Жиззахдан биттадан спортчи шоҳсупанинг юқори поғонасига кўтарилишди. Битта олтин медал Қирғизистонга кетди. Наталья Катрич 5 минг метрга югуришда ғолиб бўлди.

Касаба уюшмалари спортчилари бир мунча юқори натижаларга эришишди. Шавкат Шарипов 60 метрга югуришда, Алистов Юрий худди шу масофага барьерлараро югуришда ғолиб бўлди.

Навоийлик Алберт Шамсиев 800 ҳамда 1500 метрга югуришда биринчи бўлди. Шунингдек, Ольга Воронина ҳам шоҳсупа тўрига икки бор кўтарилди. Узунликка ва уч ҳатлаб сакрашда ғалаба қозонди.

Афсуски, анчадан бери Хоразм, Сурхондарё вилоятлари ва Қорақалпоғистон Республикаси вакиларини мусобақаларда кўрмаймиз. Бу ҳудудлар вакиллари фақат енгил атлетиканинг мураккаб техник турларида, балки кросс ҳамда спорт юриши бўйича мусобақаларда ҳам иштирок этмаяптилар.

1976-78 йилда туғилган ёшлар ўртасидаги биринчиликда қизлар беллашувлари ниҳоятда кескин спорт курашлари остида ўтди. Умидли ёш спортчи Любовь Перепелова 7,2 сония натижа кўрсатиб, 60 метрга югуришда ғолиб чиқди. Худди шу масофада иккинчи ўринни эгаллаган Гўзал Хуббиева 200 метрга югуришда шоҳсупанинг юқори поғонасига кўтарила билди. У 24,6 натижа кўрсатди. Бу билан у спорт устаси талабини бажарди. Йигитлар орасида 60 метрга югуришда сирдарёлик Сергей Сорокин маррага биринчи бўлиб етиб келди. Ильвира Габдракипова 60 метрга барьерлар оша югуришда ғолиб чиқди. Наталья Бессмертных қишки мавсум очилишида ядро улоқтириш бўйича спорт устаси талабини бажарган. Қишки мавсумнинг сўнгги спорт мусобақаларида ўз маҳоратини яна бир бор тасдиқлаб, 15,18 метр натижа кўрсатиб ғолиб чиқди ва Тошкент жамоасига қўшимча 300 очко келтирди. Енгил атлетиканинг энг мураккаб турлари комплекси — 7 курашда Тошкент вилоятилик ёш, умидли спортчи Павел Андреев 1185 очко тўплаб биринчи ўринни эгаллади. Тошкентлик Замира Амирова 800 метрга югуришда ўзининг шахсий рекордини ўрнатиб, -2, 15:2 натижа кўрсатди. Мусобақа дастуридан ўрин олган энг узун масофа 5000 метрга югуришда Хасан Раҳимов ғолиб чиқди. Иккинчи ўринни унинг жамоадоши Шуҳрат Матбоев эгаллади (Иккови касаба уюшмалари аъзоси). Ҳудудий жамоалар ўртасида биринчи гуруҳда пойтахт жамоаси 13942 очко билан, иккинчи гуруҳда Наманганликлар ғолиб чиқишди. Ёш кучли спортчиларнинг бир қатори бир қаторида шу кунлари РОЎБЮ манежида югуриш йўлакчалари ва секторларга енгил атлетика фахрийлари ҳам чиқишди. Бу мусобақалар бирмунча марта ўтказилаётгани йўқ. Ёш спортчилар узоқ вақт давомида Ўзбекистон терма жамоаси таркибида мамлакатимиз шарафини ҳимоя қилган кишиларни кўрисша, фахрийлар ёшлик йилларини эслашди. Улар ёшларига кўра 2 гуруҳга бўлиниб мусобақалашишди. Андижон, Сирдарё вилоятлари ва пойтахт жамоалари кучлироқ эканликларини намоён қилишди. 70-йилларда бир неча бор Ўзбекистон чемпиони бўлган Юрий Усиков 60 метрга югуришда 7,3 сония натижа кўрсатиб, ғолиб чиққан бўлса, катта ёшлилар гуруҳида шу масофага югуришда тошкентлик 64 ёшли Юрий Козлов биринчи бўлди. Юрий Козлов ва андижонлик Абдуваҳоб Низомов кетма-кет 2 йил барча масофаларга югуришда иштирок этиб, ғолибликни қўлдан бой бермай келяпти. мазкур мусобақаларда Абдуваҳоб ака 1500 метр масофага югуришда 4,29:3 натижа кўрсатиб, биринчи ўринни эгаллашди.

Ядро улоқтириш секторида биринчи гуруҳда Людмила Лисовскаяга ҳеч ким тенг келолмади. У ядрони 12 метру 51 сантиметрга улоқтирди. Катта ёшлилар гуруҳида 70-йилларда Ўзбекистон терма жамоаси аъзоси бўлган Тамара Мараховская ғолиб чиқди. Сирдарёлик Роза Зенгурова ўзи билан биринчи даражали диплом ва 60 ҳамда 300 метрга югуриш бўйича мукофотларни олиб кетди. Андижонлик Вячеслав Якубович ва сирдарёлик Омонгул Очилова ҳамда Юрий Чирикқлар муваффақиятли иштирок этишди. Тошкентлик халқаро тоифадаги спорт устаси, эндиликда Ўзбекистон терма жамоаси мураббийси Борис Гадельшин ҳам яхши натижалар кўрсатди. Шунингдек, Виктор Дианов, Ирмет Гамазитдинов, Евгений Солдатовлар ҳам эсдалик совғалари ва дипломлар билан тақдирланди. Айни пайтда «Пахтакор» стадионида найза, диск, болға улоқтириш бўйича том маънода қишки биринчилик бўлиб ўтди. Кучли бўрон енгил снарядлар «парвози»ни қийинлаштиради. Шунга қарамай анча яхши натижалар қайд қилинди. Вадим Попов улоқтирган диск 5544 смга учиб борди. Бу спорт устаси талабидан юқорироқдир. Болға улоқтиришда Виталий Хожателев 64,34 метр натижа кўрсатди. Виктор Устинов улоқтирган болға 22 см ортда қолди.

Шу билан ёпиқ иншоотларда ўтказиладиган мусобақалар ниҳоясига етди. Навбату кунлари ёзги спорт мавсумининг очилиши мўлжалланмоқда. Ёзги мусобақаларда биз Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм ва Сурхондарё вилояти вакилларини ҳам кўриш умидидамиз.

Наргиза ЮСУПОВА, Клара ШОКИРЖОНОВА.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ЯНГИЛИКЛАРИ

Ўтган ойда Қозоғистонда жосусликдан айбланиб қўлга олинган эронлик фуқаролар устидаги баҳслар ҳамон давом этмоқда. Республика ташқи ишлар вазири М.Токаевнинг айтишича, бу ҳодиса давлатлар ўртасидаги муносабатларга таъсир этмай қолмайди. Эронли мулозимнинг гапларига қараганда иккала давлатни ушбу ноҳуш ҳодиса туфайли гижгижлашдан манфаатдор томонлар мавжуд.

***

80-йилларда Қозоғистон собиқ Совет республикалари орасида кишин бошига озиқ-овқат молларини истеъмол қилишда олдинги ўринларни эгалларди. Ҳозир эса манзара тамоман ўзгача. Гўшт, балиқ ва сут маҳсулотларини истеъмол қилиш қарийб икки марта камайиб кетди. Бунинг сабаби мутахассисларнинг фикрича, мамлакат аҳолисининг ярмидан кўпи камбағаллигда хаёт кечирмаганлигидадир.

***

Япония Осако шаҳрида мамлакат этнография ва текширув марказида томонидан ташкил этилган Марказий Осиё республикасида муҳожирот масалаларига бағишланган конференция ўз ишини бошлади. Уч кун давом этадиган бу анжуманда шу масала билан шуғулланувчи турли давлатлардан келган олимлар билан бир қаторда қозоғистонлик, тожикистонлик ва ўзбекистонлик олимлар ҳам қатнашмоқдалар.

***

Тожикистондаги муҳолифат лидерларидан бири Хожиакбар Тўражонзода республика Президенти И.Раҳмоновнинг фармонига биноан вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи муовини лавозимига тайинланди. Тўражонзода МДҲ давлатлари билан шуғулланадиган бўлди. Фармон чиққан куни Тўражонзодани Президент қабул қилган. Тўражонзоданинг айтишича, улар ўртасида дўстона суҳбат бўлиб ўтган, мамлакат ижтимоий-иқтисодий масалаларига оид у билдирган таклифларни И.Раҳмонов маъқуллаган. Тўражонзоданинг таъкидлашича, муҳолифатнинг бошқа кишиларига ҳам яқин кунларда амал берилади.

***

Туркманистон Президенти фармонига мувофиқ шу йилнинг биринчи мартидан бошлаб республикада ишчи ва хизматчиларнинг минимал иш ҳақлари, олий ва ўрта махсус ўқув юртидаги талабаларнинг стипендиялари эллик фоиз ошадиган бўлди.

Спорт завқи.

Халқ амалий санъати

ФАХРЛАНСА АРЗИЙДИ

Совет тузуми даврида халқ амалий санъати, миллий ҳунармандчиликни бутун бўй-басти билан ривожлантиришга етарлича эътибор берилмаганлиги эндиликда ҳеч кимга сир эмас. «Ҳунарли хор бўлмас»,«Ҳунар, ҳунардан унар» деган ҳикматли сўзлар шунчаки бир оддий шиорга айланиб қолгандек эди, гўё. Истиқлол юрагимиздаги ана шу ғуборни ювиб юборди.

Шофирконлик Зуҳра Облобердиева ўзининг зардўзлик ҳунари билан ёшу-қарини мафтун этиб, ҳайратлантирмоқда. Унинг истеъдод қирралари сон саноқсиз зардўзлик буюмларида ўз аксини топяпти. Қуёшнинг тилларанг шуълалари моҳир зардўз меҳнатидан бунёд бўлган нафис санъат асарларида мужассам десак янглишмаган бўламиз. Уларга боққан кишининг қалбида миллий фахр-ифтихор туйғулари жўш уради.

З.Облобердиева яшаб, меҳнат қилаётган Шофиркон туманидаги Навоий номли жамоа хўжалиги Ҳовлипоён қишлоғида халқ амалий санъати мактаби ташкил этилган бўлиб, бу ерда 170 нафар ўғил ва қиз болалар зардўзлик, ёғочда ўймакорлик, қўлда кашта тикиш санъатининг сир-асрорларини ўрганмоқдалар. Мактабга З.Облобердиеванинг ўзи бошчилик қилади. Ўқувчилар назарий ва амалий машғулотларда бажонидил иштирок этадилар. Улар ўз устозлари -Ҳаким Худойбердиев, Журъат Очилов, Шаҳло Йўлдошева, Дилафрўз Раҳимова, Ирода Тоҳирова, Хосият Ғиёсова, Нигора Назарова, Чўли Раҳимов каби моҳир мураббийлардан билим, ҳунар ўрганмоқдалар.

«Зуҳра» фирмаси мана неча йиллдирки мазкур мактабга ҳомийлик қилади. Мазкур фирма 1997 йилги «Ташаббус-98» кўрик-танловининг совринини қўлга киритиб, Шофиркон туманида фахрли I ўринга муваффақ бўлишди.

Шуни эътироф этиш керакки, тумандаги Боғиафзал, Шўробод, Варзонзе, Улугкўжа қишлоқлари зардўзлари томонидан тикилган шоҳ сўзаналар Швеция пойтахти - Стокгольм, шунингдек, Нью-Йоркдаги Халқаро галереяда шофирконлик ёш ҳунармандлар қалб кўри ва кўз нурининг самараси санъат асарлари авайлаб сақланмоқда. Ўзбек зардўзлик ва каштачилик санъати довруғини бутун дунёга ёймоқда.

Бу йил эса мактаб ўқувчилари меҳнатидан бунёд бўлган халқ амалий санъати намуналарини Америка Қўшма Штатлари ва Ғарбий Европа мамлакатларида намойиш этиш режалаштирилган.

А.ИСТАМОВ

Ҳар тўғрида

ҚОТИЛ МУШУК

Литванинг Меркине қишлоғи аҳолиси даҳшатли воқеанинг гувоҳи бўлишди. Шу қишлоқда яшовчи ёшгина она тўрт ойлик чақалоғини ўғилчасига аравачага ётқизиб, уйни йиғиштириш билан банд бўлган. Кўчага чиқиб кетиб. Қайтиб келгач, аравачада ястаниб ётган мушугини кўрди. Ва уни ҳайдаб, ўғилчасини эмизмоқчи бўлди. Гўдакни кўриб она даҳшатга тушди. Не кўз билан кўрсинки, боланинг ранги докадек оқарган, нафас олмаётган, бадани музлаб қолган.

Хиёл ўтмай, етиб келган «Тез ёрдам» ҳам фойда беролмади. Экспертизанинг аниқлашича, болани мушук бўғиб ўлдирган экан. Ҳар ҳолда атайлаб эмас. Мушук кўкраги гўдакнинг юзи устига ётиб олган ҳолос.

ЭЪЛОН!

«5-Таксисарой» акционерлик жамияти кузатув кенгаши қарорига асосан 1998 йил 14 апрел куни соат 15 да акционерлик жамияти клубида 5-Таксисарой акционерлик жамияти акционерларининг йиллик йиғилиши бўлади.

Рўйхатдан ўтказиш соат 14 да бошланади.

КУН ТАРТИБИ:

1. «5-Таксисарой» акционерлик жамиятининг 1997 йилги молиявий-хўжалик фаолияти тўғрисида Бошқарма ҳисоботи.
2. Тафтиш комиссияси хулосаси.
3. Дивидендларни тақсимлаш тартиби.
4. Низом жамғармаси ошиши ва акция иккинчи эмиссиясини чиқарилиши муносабати билан жамият Низомига ўзгаришлар киритиш.
5. 1998 йил аудиторини тасдиқлаш.

Манзил: Тошкент шаҳри, Чилонзор мавзеси, Ц-квартали, Қатортол кўчаси 29.

Ривоят

ЭРКАК - ЭРКАКДА

Бир оилада янги туғилган бола энг ширин даврига етганида ҳаётдан кўз юмаверарkан.

Ҳар гал она шўрлик ўлик боласини бағрига босганча бўзлаб-бўзлаб йиғларкан, унинг дод-фарёдига осмон тоқат илолмай, дув-дув ёш тўкар, тоғлар ларзага келиб, дарё-ю денгизларда тошқин ҳосил бўлибди. Ҳар гал боласи ҳаётдан кўз юмганда онаизор бошини деворларга уриб, сочларини юлиб, юзларини тирнаркан. Сен ўлгунча мен ўлсам бўлмасмиди- дея ўзига Аллоҳдан ўлим тиларкан.

Лекин эрининг кўзидан бирор томчи ҳам ёш чиқмас, бу қулфатни лоқайд бепарводек қабул қиларкан.

Ҳар гал боладан жудо бўлган она фарзанд доғида бир-икки ойлаб касал бўлиб ётар, табиблар турли дори-дармон билан ҳар хил муолажалар қилиб, уни аранг оёққа турғизаркан. Оилада эса унга бошқалар оғир иш қилдиришмас, каттиқ ботадиган гап айтишмас, кўнглига қараб иш тутишаркан.

Эр эса соппа-соғдай юраверибди.

Ўн биринчи фарзанд уч ёшида жон таслим қилганда, онанинг тоқати тоқ бўлибди:

- Ҳой, эр! Отамисан ўзи, нимасан? Нега ҳеч қайғурмайсан?! Сенда ҳам юрак деган нарса борми? Одам ҳам шунча тошбағир бўладими?- деб тик турган эрининг ёқасига ёпишганда, эр ерга гуп этиб тушиптию, жон берипти.

Бечора эр ғамни ичига ютаютa адои тамом бўлиб, бир силташгаям бардош беролмайдиган ҳолатга етиб қолган экан.

М.АБДУКАРИМОВ

УЗОҚ УМР КЎРИШ ГЕОГРАФИЯСИ

Инсон ҳар хил иқлим шароитида ҳам узоқ умр кўриши мумкин: тропик мамлакатлару, қутбда ҳам. Бироқ шундай географик жиҳатдан қулай жойлар борки, бу ерлар узоқ умр кўриш учун омил бўлиб хизмат қилади.

Иссиқ мамлакатларга нисбатан совуқ ўлкаларда одам узоқ яшайди деб ҳисобланилади, чунки организм иссиқда тезрок тараққий қилади.

Умуман эса об-ҳаво шароити доимо деярли бир хил мўътадил бўлган унча ўзгармайдиган жойларда инсон узоқ умр кўради.

Масалан, Олмонияни олиб кўрайлик. Бу ерда иқлим шунчалик тез ўзгарувчаники, эрталаб совуқ бўлса, тушга бориб ҳаво киши чидаши қийин бўлган даражада исиб кетади. Ёки илиқ март-май ойларида бирдан қор ёғиши мумкин. Бундай ўзгарувчан иқлим бир кенгликда жойлашган қўшни мамлакатларга нисбатан бу ерда узоқ умр кўрмасликка сабаб деб ҳисоблаш мумкин.

Яна бир қизиқарли факт: баландликда яшовчилар пастгаликларга қараганда узоқроқ умр кўрадилар. Европада энг баландликка жойлашган Швецарияга қараганда «текисроқ» Шотландияда узоқ умр кечирувчилар кўпроқ учрайди. Бу нарсани жуда баландликда температура ўзгарувчан бўлиши билан изоҳлаш мумкинки бу ҳолат соғлиқ учун ёмон таъсир қилади.

Намроқ ҳаво узоқ умр кўришга ижобий таъсир этади. Қуруқ ҳаво эса организмдан зарур бўлган намликни «сўриб» олади. Ҳудди шунинг учун ҳам орол ва ярим оролдаги яшовчи мамлакатлардаги қараганда узоқ умргузаронлик қиладилар. Кипр ва Япония бунга яхши мисол бўла олади.

«Ташаббус - 97»

ҒОЛИБЛАР АНИҚЛАНДИ

Бухорода вилоят «Ташаббус-97» кўрик-танлови якунланди. «Бухоро» ташқи иқтисодий алоқалар ассоциациясининг биринчи ўринга сазовор бўлди. Гап шундаки, бу жамоа ҳиндистонликлар билан ҳамкорликда «Гуфик-ибн Сино» қўшма корхонаси - фармацевтика заводини, «Мармар» Америка-Ўзбекистон қўшма корхонасини ишга туширди. Уларда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар нафақат ички бозорда, балки хорижда ҳам ғоят харидоргир бўлиб қолди.

Безакли металл панжаралар тайёрлаш ва ўрнатишни йўлга қўйган «Бақоев» кичик корхонасига иккинчи ўрин насиб этди. Пешку туманидаги «Зуҳал» тижорат ишлаб чиқариш корхонаси учинчи ўринга лойиқ деб топилди.

Ҳунармандлар танловида Бухоро шаҳрида яшовчи зардўз Б.Жумаев, коғонлик ёғоч ўймакори О.Ашуров, шофирконлик ҳунарманд З.Оллобердиев ғолиб деб топилди.

Ғолиблар Тошкентда ўтказиладиган республика кўрик-танловида иштирок этади.

Илҳом Сафар, ЎзА мухбири.

ИШОНЧ — Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси

Бош муҳаррир: Саидакром САИДВАЛИЕВ

Бош муҳаррир қабулхонаси-56-25-36
Бош муҳаррир ўринбосари-56-52-89
Масъул котиб - 56-52-78
БЎЛИМЛАР:
Касаба уюшмалари ва иқтисодиёт-56-82-79. Ахборот ва спорт-56-87-63. Маънавият ва маданият - 56-82-79. Хатлар, ижтимоий ишлар ва ҳуқуқ бўлими - 56-85-43. Тижорат ва реклама - 56-85-66.
ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Жиззахда - 3-82-18, Наманганда - 6-22-10, Самарқандда - 35-64-24, Фарғонада - 22-58-43, Урганчда - 6-03-40, Қаршида - 5-33-71.

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
Сотувда эркин нархда.
Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Бухоро» (собиқ «Правда Востока») кўчаси, 24-уй.
Нашр кўрсаткичи: 133; 134
Газетага 1994 йил 14 январда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 5 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Бичими А-2. Ҳажми 2 босма табоқ

«Шарқ» нашриёт—матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41—уй. Буюртма Г— 01071. Нусхаси — 24.738. Босишга топшириш вақти — 21.00 ·Топширилди 21. 00 Масъул навбатчи: Довур ЖОЗИЛОВ.

123456